

Ankaralı Âyan Aileler Hakkında Bazı Bilgiler

*

Some Information regarding Âyan Families in Ankara

Mustafa Kaya

Özet

Bu çalışma, 18. yüzyılda Ankara'da yaşayan Âyan aileler hakkında bazı bilgileri incelemektedir. Bu çalışma ile amaçlanan Ankara merkez ve yakın çevresinde ikamet eden ve güç ve itibar sahibi yerel köklü aileler olarak bilinen Müderriszadeler, Nakkaşzadeler ve Muslupaşazadeler'in aile soylarını ve özellikle âyanlık mücadelesi veren bireylerinin mal varlıkları ile sosyal statülerini ortaya koymaktır. Çalışmada, Ankara'ya ait 18. Yüzyıl şer'îye sicilleri ve diğer bazı arşiv kaynakları taranmış ve bu belgelerden bu ailelere ve bireylerine ait bilgiler tasnif edilerek irdelenmiştir.

Anahtar kelimeler: Ankara, Âyanlık, Müderriszadeler, Nakkaşzadeler, Muslupaşazadeler

Abstract

The subject of this study is to analyse some information about Ankara's Ayan (Provincial Notable) Families in 18 the century. We aimed to reveal Müderriszade, Nakkaşzade and Muslupaşazade Families's Lines and their assets and social status, which were known with their power and honour in the center of Ankara and near regions. In this study, we scanned 18 th century's şer'îye registries and the other archive resources and we analysed by classifying this families and person's information.

Keywords: Ankara, Âyanlık, Müderriszadeler, Nakkaşzadeler, Muslupaşazadeler

1. Giriş

Bu çalışmanın konusu, genel anlamıyla Anadolu'nun merkez ve taşra yerleşimlerinde güç ve servet sahibi olarak halk tarafından kabul edilen ve onların temsilcilik görevini üstlenen ve âyan olarak nitelenen birey ve ailelerden, 18. yüzyılda Ankara özelinde bu görevi yürütmeye çalışan ailelerin soyları ve âyanlık mücadelesi içine giren bireyleri hakkında bazı bilgilerin belgeler doğrultusunda irdelenmesidir.

Ankara'nın merkez ve bazı yakın çevresinde âyanlık mücadelesi veren özellikle dört aile bilinmektedir. Müderriszâdeler, Nakkaşzâdeler, Muslupaşazâdeler ve Mimarzâdeler olarak bilinen ve isim yapmış bu ailelerden ilk üçünün belgelerdeki mevcut bilgilere göre ön plana çıktıkları, Mimarzâdelerin ise bu ailelere göre biraz daha geri planda kaldığı gözlenmiştir¹. Bu nedenle de çalışmanın kapsamı, ilk üç aile ile sınırlı tutulmuştur. Bununla beraber, gerek âyanlık ile ilgili, gerekse diğer bazı çalışmalarda, bu üç aile ve bazı aile bireyleri hakkında verilen bilgiler kişilerin âyanlık mücadeleleri ve ilmî çalışmaları ile sınırlı olup², aile ilişkileri ve sahip oldukları servetleri hakkında ayrıntılı bir çalışmanın ortaya konmamış olması bu çalışmaya yön veren etken olmuştur. Bu çalışma aynı zamanda bu yönüyle Ankaralı âyan ailelerin yerel yöneticilik ve temsilcilik yönleri hakkında yapılması planlanan diğer çalışmalara da ön hazırlık niteliği de taşıması bakımından da anlamlıdır.

2. Ankaralı Başlıca Âyan Aileleri

Anadolu ve Rumeli'nin birçok bölgesinde; güç, statü ve servet edinimi üzerine kurulu olan âyanlık için, bireysel girişimler olduğu kadar güçlü

¹ Yapılan arşiv çalışmalarında, Mimarzâdelere ilişkin bilgilerin, diğer ailelere kıyasla çok sınırlı olduğu gözlenmiştir. Bundan dolayı, bu aileye ilişkin ayrı bir çalışma yapılmasının uygun olacağı kanaatindeyiz.

² Özkaya, Yücel, *Osmanlı İmparatorluğunda Âyanlık*, TTK-Ankara 1994, Koç Gülçin, Sadullah Efendi'nin İlm-i Nücûm Kaynaklarından Tanzimat Ankara'sına Bir Katkı, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S.24 Güz-2008. s.369-392.

yerel ailelerin de ciddi mücadeleleri olduğu bilinmektedir. Ankara'daki bazı güçlü ailelerin ve önde gelen bireylerinin de bu yönde uğraş verdikleri de bir gerçektir. Bu doğrultuda Ankara merkez ve merkeze bağlı kazalarda yaşanan çeşitli olaylarla isimlerini duyuran bazı kişi ve aileler, âyanlıklarını sahip oldukları güçleri nispetinde kazanabilmişler ve devam ettirebilmişlerdir. Bu noktada, Ankara âyanlarından merkezde mücadele verenlerin, taşradakilere göre daha etkin olduklarını söylemek de mümkündür. Öyle ki, güçlü ve köklü ailelere mensup olan bu kimselerin diğer aile fertleri de âyanlık mücadelesi içinde olmuşlar, bu nedenle de bazen birden fazla aile ferdi aynı bölge üzerinde farklı yerlerde ya da aynı bölgede farklı dönemlerde âyanlıklarını devam ettirmişlerdir. Böylelikle de kendi içlerinde bir devamlılık sağlamışlardır.

Kendini halka kabul ettirip, devletin gözünde meşruluk kazanma süreci olan âyanlık mücadelelerinin taşra ayağını oluşturan bu kimselerin, ya bu unvanı elde etme yolunda iken yarıştan çekilme durumunda kaldıkları ya da yalnızca kısa bir süreliğine bu unvanı taşıyabildikleri görülmektedir. Bazen devletin kendilerine verdiği yerel yöneticilik ve temsilcilik görevleriyle meşru bir statü kazanan³, ancak genellikle zorbalık ve zulüm ile âyanlık mücadelesini sürdüren bu kişilerin, yanlarına topladıkları silahlı adamlarla köyleri basıp, malları yağmalamak ve bazen daha da ileri giderek, adam öldürmek gibi eylemlerle adlarından söz ettirdikleri bilinmektedir. Örneğin, Şorba kazasından Hacı Ömer oğlu Hacı Osman ile Yabanabâd kazasından Hacı Halil oğlu Ali, âyanlık (Cevdet Dahiliye No:10780-14125), Ayaş kazasından Abdülhalim şehir kethüdalığı (AŞS-179/234) ve Ankara'ya bağlı Bayındır karyesinden Hacı Hasan, âyanlık ve serdarlık iddiasıyla halka zulmetmişlerdir (AŞS-178/126).

Kazaların merkezden farklılaşan bir diğer yanı ise, dinî ve hukuki görevlerde bulunmuş kimselerin zaman zaman âyanlık mücadeleleri vermiş olmalarıdır. Örneğin, Çubukabad kazası ahalisinden eski naib

³ Ankara'lı âyanların yerel yönetici ve temsilci olmalarıyla ilgili bilgiler ayrı bir çalışmada ele alınacaktır.

olan İsmail Efendi, 1767 senesinde âyanlık iddiasıyla salyane defterlerine kendisi için fazladan zam yaparak halktan haksız yere para toplarken (AŞS-152/191), Hacı Bayram zaviyesinin zaviyedarı Mehmed Tayyib (baba) ile eski müftü Süleyman, 1792 senesinde, mal kazanma sevdası ile eşkıyayı halk üzerine saldırtarak, perişan olmalarına sebep olmuşlardır (AŞS-184/151). Halk arasında belli bir saygınlığa sahip olan bu kişilerin bu tarz olumsuz davranışlarda bulunmalarının, itibar kazanma isteği ile bağdaştırılamayacağı için daha fazla mal ve para edinme amacı içerisinde oldukları düşüncesi daha ağır basmaktadır.

2. 1. Müderriszâdeler

Ankara'nın 18. yüzyılda âyanlık mücadelesi veren aileleri arasında haklarında en fazla bilgiye ulaşabildiğimiz aile, Yakup Niâl, Hatuni ve Debbağın mahallelerinde ikamet ettikleri bilinen Müderriszâdeler'dir. Özellikle âyanlığı elde etme süreçlerinde halk ve devlet ile yaşadıkları olumsuzluklar neticesinde yüzyıl içinde isimlerinden epeyce söz ettiren Müderriszâdelerin, ünlerinin esas kaynağını ise geçmişleri teşkil etmekte idi. Ailenin babadan gelen soy ağacına ilişkin daha önceki yüzyıllara ait bilgiler bulunmamakla birlikte anne tarafından gelen soyun, 17. yüzyıldan itibaren Hacı Bayram-ı Velî'ye dayandığı bilinmektedir. Hacı Bayram-ı Velî soyundan olan İnyetullah Baba (veya Bey), Taci Hatun adında bir kadınla evlenmiş ve bu birlikteliğinden iki kızı olmuştur. Bunlardan, Fatma'dan doğan Saime Hatun, Müderriszâdeler'den Ahmed bin Abdurrahman bin Mehmed ile evlenmiş, böylelikle Müderriszâdeler, Hacı Bayram soyu ile birleşmişlerdir. Saime Hatun ile Ahmed bin Abdurrahman bin Mehmed'in evliliklerinden iki oğulları olmuştur. Bunlardan biri, Şeyhî Mustafa, diğeri ise Mehmed Emin'dir⁴. Bu kişiler, Hacı Bayram sülalesinden Müderriszâdeler kolunun kurucuları olmuşlardır (Bayramoğlu: 1983: 90-

⁴ Fuat Bayramoğlu'nun, Mehmed Emin olarak belirttiği bu isim kaynaklarda Mehmed Efendi olarak geçmektedir.

114). Müderriszâdelerin soyları ile ilgili bu bilgi, kullandıkları “seyyidlik” unvanının kaynağını da açıklamakta⁵, fakat ailenin baba tarafından da bu unvana sahip olup olmadıkları bilinmemektedir.

Arşiv belgelerinde değişik yer ve zamanlarda ismi ve bahsi geçen Müderriszâde ailesine mensup kişilere ilişkin bilgilerde, bazı kopukluklar olmasına karşın bir soy ağacı oluşturmak mümkün olmuştur. İncelediğimiz dönemde ilk olarak, Müderriszâde es-seyyid Abdurrahman Efendi oğlu Müderriszâde es-seyyid Ahmed Efendi’yi görmekteyiz. Ahmed Efendi’nin, kesin olarak bildiğimiz Mustafa Efendi ve Mehmed Efendi adlarında iki oğlu bulunmaktadır. Ancak, 1816 senesine ait bir vakıf kaydında, es-seyyid el-hac Hasan Efendi bin Ahmed isminde, müderrislik yapan birine rastlamaktayız ki, ailede başka Ahmed Efendi adında birisinin olmaması ve senelerin birbirine yakınlığı, bu kişinin de Ahmed Efendi’nin oğlu olma ihtimalini güçlendirmektedir (Vakıf Defteri No:580, s.166, sıra No:81). Bunlardan, “Şeyhî” mahlasını alan Mustafa Efendi, güçlü bir eğitim görüp hatta astronomi ve astroloji dallarında ün kazanmış ve bu ününden dolayı dönemin padişahı Sultan III. Mustafa’nın dikkatini çekerek İstanbul’a çağırılmıştır. Burada yerleşip vefat eden ve Üsküdar’da gömülü olan Mustafa Efendi’nin, Afife Hanım ile olan evliliğinden iki oğlu olmuştur. Oğullarından büyük olan Abdülkerim Efendi Ankara’da yaşamış olup, hat sanatı ve şiir ile uğraşmıştır. Amcasının kızı Afife Hanım⁶ ile evlenen Abdülkerim Efendi’nin de, Sadullah İzzet Efendi⁷ ve Mehmed Vahid Efendi⁸ adlarında iki oğlu ile

⁵ Seyyidlik ve şerifliğin Osmanlı’daki kullanımı için bkz. Rüya Kılıç, *Osmanlı’da Seyyidler ve Şerifler*, Kitap Yayınevi, İstanbul-2005.

⁶ Abdülkerim Efendi’nin, amcasının ismi belirtilmemekle birlikte, kesin olarak bildiğimiz amcası Mehmed Efendi’nin, bu isimde bir kızının bulunmamasıdır. Bundan dolayı Afife Hanım ya Hasan Efendi’nin kızı ya da Ahmed Efendi’nin kayıtlarda rastlamadığımız başka bir oğlunun kızı olabilir.

⁷ Âlim, şair ve astronom olan Sadullah İzzet Efendi’nin, Abdullah Efendi ve Mustafa Pertev Efendi adlarında iki oğlu ile Necibe Hatun adında bir kızı vardır (Erdoğan:2004:404). Mustafa Pertev Efendi’nin ise, Mehmed Galip Bey adında bir oğlu (Nazım-Sıdika-Zehra) ile Süveyda adında bir kızı (Tahsin-Husrev-Namık) vardır. Ayrıca, Necibe Hatun’un, Ankara’lı Serattarzade ailesinden Emin Efendi ile evliliklerinden doğan Sadullah Aktar’ın kızı Sadberk Hanım, Vehbi

Necibe ve Molla Kadın adlarında iki kızı olmuştur. Şeyhi Mustafa Efendi'nin diğer oğlu Arif Mehmed Efendi ise 1757 senesinde doğmuş olup, "Tüfekçibaşı" adıyla ün kazanmıştır (Bayramoğlu:1983:115-117). Müderris olan ve 1815'de Yenişehir, 1821-22'de Edirne ve 1823-24'de ise Mekke mollası olduktan sonra 1826-27'de İstanbul payesi alarak 1828'de de vefat eden Arif Mehmed Efendi'nin (Süreyya:1996:317), Hayri ve Daniş adında iki oğlu olmuş, bunlardan Daniş Efendi'nin ise Zekiye adında bir kızı ile Halit adında bir oğlu olmuştur (Bayramoğlu:1983:104). Ahmed Efendi'nin bilinen diğer oğlu Mehmed Efendi'nin (ö.1779) hakkında ise, nispeten daha fazla bilgi bulunmaktadır (AŞS-168/126). Mehmed Efendi'nin, terekesinden öğrendiğimize göre; Rukiye, Esmâ ve Fatma kadınlarla yapmış olduğu evliliklerinden Abdullah Efendi, Ataullah Efendi, Tahir Efendi, Abdülhamid Molla, Mehmed Emin Molla ve Abdurrahman Molla olmak üzere altı oğlu ile Şerife Fatma, Şerife Emine kadın ile Nefise ve Zübeyde olmak üzere dört kızı olmuştur⁹. Mehmed Efendi'nin ayrıca İbrahim Efendi adında bir oğlu daha olup, kendisinden on bir sene evvel vefat etmiştir (AŞS-155/154). İbrahim Efendi'nin de terekesinden, Şerife Hatice Hatun ile bir evlilik yaptığını ve bu evlilikten es-seyyid Abdurrahman, es-seyyid Hamid ve es-seyyid Mustafa isminde üç oğlu ve Şerife Ümmü Gülsüm adında bir kızının olduğunu öğrenmekteyiz. Bu arada İbrahim Efendi'nin annesi olan Şerife Afife (?) Hatun'un isminin, babası Mehmed Efendi'nin terekesinde isimleri sayılan hanımları arasında geçmemesi, onun da Mehmed Efendi¹⁰ daha hayatta

Koç ile evlenerek, Müderriszade ailesinin soyunu başka bir koldan devam ettirmiştir (Bayramoğlu: 1983:113).

⁸ Mehmed Vahid Efendi'nin, Seride, Şefika ve Hibetullah adında üç kızı ile Tevfik Adında bir oğlu olmuştur. Tevfik Bey'in soyundan da Mustafa ve Ata Efendi'ler gelmiştir (Bayramoğlu: 1983:104).

⁹ Fuat Bayramoğlu, aile soy kütüğünde Mehmed Emin Efendi'nin; Tahir, Emin, Ataullah, Abdurrahman ve Hamid adlarında beş oğlu ile Afife ve Ayşe adlarında iki kızı olduğunu belirirken, Mehmed Emin Efendi'nin terekesinde, bu isimlerin haricinde Abdullah ve İbrahim adlarında iki oğlu ile Fatma, Emine, Nefise ve Zübeyde adlarında dört kızının daha isimleri geçmektedir. Ayrıca, Afife ve Ayşe adlarındaki kızlarının isimleri, terekede geçmemektedir.

¹⁰ Mehmed Efendi'nin oğulları ve kızlarının son döneme kadar gelen soy kütükleri için bkz. (Bayramoğlu:1983:104).

iken vefat ettiğini göstermektedir. Mehmed Efendi'nin oğullarından Abdullah Efendi, Şerife Nesibe kadın ile evlenmiş ve Ahmed Raşid Molla isminde bir oğlu olmuştur. Ancak Abdullah Efendi ile oğlu Ahmed Raşid Molla da Mehmed Efendi ile aynı yıl olan 1779 yılında vefat etmişlerdir(AŞS-170/ 27). İncelenen belgelerde, Müderriszâdelere mensup Feyzullah Efendi ve Hüseyin Ağa Kethüda Müderriszâde Efendi isimli iki kişinin daha değişik davalarda şahit olarak isimleri geçmektedir fakat bu kişilerin aile içinde kimlerle ve nasıl bir akrabalık ilişkisi olduğuna dair hiçbir bilgi mevcut değildir. Eldeki bulgular doğrultusunda tespit edebildiğimiz bu aile bireyleri içerisinde âyanlık mücadelesi veren ve her biri bir kuşağı temsil eden üç isim ön plana çıkmaktadır. Bunlar, Müderriszâde es-seyyid Ahmed Efendi ve Ahmed Efendi'nin oğlu es-seyyid Mehmed Efendi ve Mehmed Efendi'nin oğlu es-seyyid Mehmed Emin Efendi'dir.

Ankara'nın büyük ve önde gelen ailelerinden birisi olan Müderriszâdelerin, bazı belgelerde isimleri geçen aile bireylerinin önünde zikredilen “eşraf-ı kuzat” tabiri, ailenin aynı zamanda kadı eşrafından olduklarını da göstermektedir. Ancak aile soy ağacında kadı olarak görev yapan bir kişi görünmektedir. Daha önce bahsi geçen ve 1779 yılında Müderriszâde'lerin seferden affedilmeleriyle ilgili verilen bir fermanın içeriğinde isimleri verilmeyen üç kardeşten birisinin, İznik'te kadı olarak görev yaptığı belirtilmektedir (AŞS- 179/ 223). Yine aynı belgede bahsi geçen diğer iki kardeşlerden bir diğerinin de Enderun-u hûmâyün ağalarından olduğu ötekinin ise yatalak bir hasta olduğu bilgisi yer almaktadır. İsimleri bilinmeyen ve aile içerisindeki bağlantılarını tespit edemediğimiz bu kişiler hakkında diğer belgelerde herhangi bir bahis geçmemesi, Müderriszâde'lerin devlet ile resmi ilişkileri hakkında yeterince bilgi edinilmesinin önüne geçmiştir.

Müderriszâdeler, köklü ve saygın bir aile olmanın yanı sıra sahip oldukları hatırı sayılır bir mal varlığı ile de dikkat çekmektedirler. İncelediğimiz belgeler içerisinde yer alan Mehmed Efendi ile oğulları İbrahim Efendi ve Abdullah Efendi'nin tereke kayıtları, bize bu konuda

bazı bilgiler vermektedir. Bu kayıtlara göre, Mehmed Efendi ailenin mal varlığı açısından en zengini olarak karşımıza çıkmaktadır. Mehmed Efendi'nin Ankara'nın merkez ve civarında olmak üzere 11.130 guruş değerinde yedi adet ev, 1250 guruş değerinde dört adet bağ bahçe, 2500 guruş değerinde iki adet değirmen, 4630 guruş değerinde 14 adet dükân ve içinde 2534 guruş değerinde arpa ve buğdayın olduğu altı adet ambar ile ciddi sayı ve değerde gayr-i menkule sahip olduğunu görmekteyiz (AŞS-168/126, AŞS-169/112, AŞS-155/154). Gündelik eşyalarının değeri ise 16550 guruş olan Mehmed Efendi'nin, çeşitli türde ve miktarda 681 guruşluk hayvanatı ve ortaklıklarından 1621 guruş alacağı görünmektedir. Terekedeki dökümler arasında en dikkat çekici olanı ise, Mehmed Efendi'nin 1077 guruş değerindeki dinî, tıbbi, edebi ve tarihi konulardan bahseden 151 ciltlik kütüphanesidir. Ancak bu kitapların okumak için bizzat kendisi tarafından mı alındığı yoksa babası Ahmed Efendi'den mi intikal ettiği bilinmemektedir.

Tablo-1 Müderriszâde Mehmed Efendi'nin Terekesi

EŞYA	Kıymet	EŞYA	Kıymet
Keten (1 top)	6 guruş	Yağlık (2 adet)	5 guruş
Çiçekli (2 top)	30 guruş	... kırbaş	10 guruş
Sarık	12 guruş	Astarlık dülbend ve bendi sarık	20 guruş
Defa sarık	3 guruş	Tütün kesesi	15 guruş
Citarî Halep	15 guruş	Bendi habarî (?) (2 top)	35 guruş
Yağlık (3 adet) ve uçkur ve Gömlek ve don havlu (3 adet)	40 guruş	Destimâl ve yemeni ve tütün kesesi ve bohça	10 guruş
... sedefkâr ...	30 guruş	Sarık	25 guruş
Altın saat (3 adet)	150 guruş	Beyaz kuşak ve Dülbend-i hindî	15 guruş
Sim saat	30 guruş	Çit yorgan yüzü	5 guruş
Sim ...	15 guruş	Havlü ve bohça	3 guruş
Yeşim kapaklı kutu	15 guruş	... kuşağı	20 guruş
Sedefî kutu	10 guruş	Ocak basmağı	20 guruş
Kehribar kutu rna ...	10 guruş	Müderris sarık	1 guruş
Elmas yüzük	30 guruş	... bezi	2 guruş
Gök Yakub yüzük	25 guruş	İşleme havlu	4 guruş
Yüzük	5 guruş	Don ve gömlek	5 guruş
Büyük taşlı yüzük	5 guruş	Yorgan yüzü	5 guruş

Altın yüzük (2 adet)	7 guruş	Basma seccade	2 guruş
Tombak lacivert	3 guruş	Yorgan yüzü (5 guruş) ve makad	50 guruş
...	20 guruş	Mısır futesi (peş tamal)	20 guruş
Hırdavat ...	10 guruş	İpekli sakız futesi	20 guruş
Defa yavuz ... (3 adet)	10 guruş	Kahve örtüsü	3 guruş
Tesbih	15 guruş	Küçük fute	5 guruş
Sim zarf	25 guruş	Tütün kesesi	3 guruş
Defa ...	5 guruş	Akçe kesesi	5 guruş
Sakal tarağı ma kab	20 guruş	Yağlık	4 guruş
Hırdavat avd ve ambar ve saire	10 guruş	Sandal araz (?)	20 guruş
... tarak kabı	5 guruş	Çiçekli entari	5 guruş
...	40 guruş	Beyaz entari ve sof çağşır	8 guruş
Çaşır	6 guruş	Şam alaca kaftan	6 guruş
Çiçekli ...	5 guruş	Peş kir ve işleme havlu	12 guruş
Şam kâsesi	5 guruş	Mısır çarşafı	5 guruş
Dülbend örtüsü	3 guruş	Mısır peşkiri	20 guruş
Mercan tesbih	20 guruş	Sakız çarşafı	30 guruş
Kehribar imame	5 guruş	Defa çarşaf	15 guruş
Yağlık be bohça	5 guruş	... yasdık (7 çift)	15 guruş
Sebt ma hırdavat	3 guruş	Basma yasdık	20 guruş
Tülbent (5 top)	40 guruş	Makad (3 adet)	50 guruş
Kariş yorgan yüzü	10 guruş	Beyaz entari (2 adet) ve kaftan	10 guruş
Basrna yasdık	20 guruş	Kürk	200 guruş
Köhne kese	3 guruş	Köhne kürk	20 guruş
Şam kesesi	30 guruş	Sof kılı kakım kürk	60 guruş
Defa kese	20 guruş	Köhne kürk	10 guruş
Hırdavat kehribar	10 guruş	Köhne su samuru kürk	15 guruş
Ceviz sandık	10 guru	Kakım kürk	40 guruş
Sağır pirinç mangal	15 guruş	Şaliye kıl kakım kürk	60 guruş
Mineli saat	30 guruş	Sim gülabdan ve buhurdan	80 guruş
Şişhane tüfenk (3 adet)	60 guruş	Defa gülabdan ve buhurdan	50 guruş
Kavalve şişhane tüfenk (6 adet)	80 guruş	Kıl kürk	50 guruş
... tüfengi	5 guruş	Şaliye kaplı sincap kürk	50 guruş
Kilim	15 guruş	Kürk	200 guruş
Piş tov	15 guruş	Sof ferace	40 guruş
Yaldızlı leğen ve ibrik	8 guruş	Şali	5 guruş
Nukud der kese	130 guruş	Köhne turuncu şal	10 guruş
Timur sandık	30 guruş	Seccade	20 guruş
Tütün çubuğu	15 guruş	Kaput başlık	25 guruş
... devatı	5 guruş	Köhne nafi kontuş kürk	15 guruş
Sedefli ... devatı	6 guruş	Seccade	10 guruş
Sim devat	45 guruş	Defa seccadeler	15 guruş
Dürbün (4 adet)	15 guruş	Sim rahtma başlık	230 guruş
Piştov	10 guruş	Simli ... bacağı	25 guruş
Simli piştov	15 guruş	Köhne haşe	5 guruş
Sim zarf (8 adet) ve fafur fincan (20 adet)	25 guruş	Kadife yasdık (16 adet) şiyak makad (4 adet) keçe, yüz yasdığı ve ocak temuru	200 guruş
Kehribar kutu ve ... tespih	10 guruş	Erzurum rahtı ma başlık	30 guruş
Ağaç tabak	2 guruş	Karahisarî üzenği	3 guruş

Kutu içinde fincan (20 adet)	10 guruş	Pirinç mangal	30 guruş
Taş havan	12 guruş	Tombak tefi rna fincan	15 guruş
Şamedan	3 guruş	Hırdavat oda	5 guruş
Hırdavat mabeyn odası	50 guruş	Mengeneli piş tov	5 guruş
Teş me(?) oda döşemesi kadife yasdık ve keçe ve şiyak makad ve kumaş ve sedir minderi	150 guruş	Gömlek (3 adet), sank (3 adet), don (3 adet), Destimal (2 adet), uçkur (2 adet), şal (2 adet), entari (2 adet), içlik (2 adet)	10 guruş
Şiyak yasdık (17 adet)	30 guruş	Dürbün	5 guruş
Şiyak makad (3 adet)	50 guruş	Saat	30 guruş
Çit yorgan (6 adet)	30 guruş	Sim saat	30 guruş
İşeme kese	40 guruş	Gözlük rna kab (4 adet)	2 guruş
Kilim	40 guruş	Fafur gülabdan ve buhurdan	20 guruş
Tütün kesesi	30 guruş	Elmas ve Yakub yüzük	60 guruş
Sarı (3 adet)	10 guruş	Nake tesbih	8 guruş
Büyük kavuk sarığı (2 adet)	6 guruş	Sim kılıç	25 guruş
Çuka Çağşır	6 guruş	Sincani şal	30 guruş
Havlü (3 adet)	13 guruş	... kürk	30 guruş
Samur kürk	40 guruş	Mısır hasırı	20 guruş
Samur kürk	50 guruş	Dürbün	3 guruş
Kedi köhne kürk	3 guruş	Enfiye kutusu	1 guruş
Köhne nafe kürk	3 guruş	Çiçekli ... (3 Parya)	15 guruş
Donluk şali	20 guruş	Keten gömlek	3 guruş
Çiçekli entari ve habari Kaftan	15 guruş	Hırdavat oda	10 guruş
Eliçe...rna entari	10 guruş	Avani nühasiye	500 guruş
Gözlük rna enfiye kutusu ve altın	2 guruş	Eski konakta kebir ambar (2 adet)	200 guruş
Tütün ve akçe kesesi	30 guruş	Çalar saat	20 guruş
Kontuş kürk	15 guruş	Kahve takımı	20 guruş
Köhne cübbe kürk	15 guruş	Kebir sini (6 adet)	200 guruş
Seccade	10 guruş	Pirinç üzengi (5 çift)	12 guruş
Kaliçe seccade	5 guruş	Su tası ve yaldızlı kahve ibriği ve macun kabı	2guruş
Şam kesmesi	5 guruş	... asa	5 guruş
Defa Şam kesmesi	5 guruş	Hırdavat oda	5 guruş
Defa Şam kesmesi	3 guruş	Defa pirinç üzengi (4 çift)	10 guruş
Cezayir ihramı	5 guruş	Terazi	1 guruş
Kaput	5 guruş	Kahve ibriği (5 adet) ve su tası	3.5 guruş
Sincap kürk	20 guruş	Hırdavat oda	3 guruş
Sof ferace	10 guruş	Hırdavat-ı çatı altı	10 guruş
Seccade ve sof seccadesi	30 guruş	Defa pirinç üzengi (16 çift) ve şamedan ve fener ve yük tası	20 guruş
Sagir peş kiri	20 guruş	Hırdavat kış odası	50 guruş
Beyaz kaftan	15 guruş	Hırdavat yaz odası	2 guruş
Sandık (2 adet)	3 guruş	Tahterevalli	25 guruş
Seccade	8 guruş	Sacak	20 guruş
İhram ve yenlik	3 guruş	Sedir minderi ve makad	20 guruş
Yorgan (6Adet)	20 guruş	YEKÜN	16550 guruş
Kilim	30 guruş	Menzil der mahalle-i Yakub Niâl dâhiliye ve hariciyeti	2500 guruş
... kilim	20 guruş	Bağ-ı der mevzi-i Keçi viran	300 guruş
Yasdık (10 adet)	35 guruş	Nisf-ı bağ-ı der mevzi-i Ayvalı	50 guruş
Yasdık (14 adet) der zimmet-i	60 guruş	Defa menzil der	7000

büyük kadı		mahalle-i Hatunî rna ambar menzil-i zevce-i mezbur Fatma kadına hibe eylediği ... maada	guruş
Timur sandık	100 guruş	Defa bağı-ı der mevzi-i Urunkuş	100 guruş
Kebir Mısır hasırı	40 guruş	... bahçe	800 guruş
Yaldızlı sim raht rna riş me	200 guruş	Ulucak değirmeninde hisse	1000 guruş
Kakım haş e	40 guruş	Kışla değirmenider kaza-i Murtaza abad	1500 guruş
Sof seccade rna ihram	30 guruş	Boyahane ...	150 guruş
Piş tov	15 guruş	Der ambar (hunta kile: 500 şair kile: 500)	1500 guruş
Üzengi (2 çift)	5 guruş	Gügercinlik çiftliği menzili	400 guruş
Tas ve tabak	3 guruş	Ovacık çiftliği menzili	400 guruş
Kaval tüfengi (2 adet)	20 guruş	Kışla çiftliği menzili der kaza-i Murtaza abad	500 guruş
Şişhane tüfengi (2 adet)	20 guruş	Boyahane kazanları (7 adet)	500 guruş
Tüfenk (2 adet) ve şişhane tüfek	100 guruş	Şehir kenarı ve ... ve ormanda olan hunta kile (93) ve şair kile (57)	233 guruş
Kadife yasdık (3 adet) ve minder	20 guruş	Gügercinlik'te ortakçılar Zimmetinde	188 guruş
Mahalle-i mezburda olan Ortakçılar zimmetlerinde	90 guruş	Camus ineği (15 adet) dermahalle-i mezbur	25 guruş
Ormanda kısarak (3 adet)	guruş	Camus ve dügesi (3 adet)	60 guruş
Kara siğir ineği (3 adet) ve dana (1 adet) der orman	33 guruş	Tahar çiftliğindehunta kile (75)	150 guruş
Gügercinlik'te hunta kile (67) ve şair kile (57)	187 guruş	şair kile (65)	65 guruş
Ortakçılar zimmetinde	200 guruş	Ovacık çiftliğinde hunta kile (146) ve şair kile (107)	399 guruş
Tay (1 Res')	20 guruş	Ortakçılar zimmetinde	656 guruş
Ganem (19 adet)	38 guruş	Siğir (13 adet)	260 guruş
Kışla çiftliğinde hunta kile (123) ve şair kile (120)	366 guruş	Camus ineği (3 adet) ve Macar (1 adet)	90 guruş
Körpe tay (5 adet)	50 guruş	Yabanabad kazasında çeltik ortakçılar zimmetinde	179 guruş
Siğir ineği (2 adet)	20 guruş	Timurcular suku karibinde büyük cendere hane	1000 guruş
Tay (4 adet)	80 guruş	Berber hane	800 guruş
Körpe malak	5 guruş	Timurcular sukunda berber dükkanı	120 guruş
Yakub Nial'de küçük cendere	600 guruş	... önünde kahvehane	120 guruş
Yakub Nial'de sagir menzil	200 guruş	Nisf-i dükkân der mahalle-i mezbur	60 guruş
Menzil der mahalle-i Ahi (?)	130 guruş	Suhte oğlu börekçi dükkânı der suku tahta	420 guruş

		kale	
Timurcu dükkânı	60 guruş	Defa böreği dükkânı der mevzi' mezbur	360 guruş
Haksi (?) önünde Nalband dükkânı ma harab han	150 guruş	Attar dükkânı der suku Saraçlar	110 guruş
Kasab sukunda kahvehane	180 guruş	Boyahane ... kârhanesi ma kalaycı dükkânı	500 guruş
151 cilt kitap	1077 guruş	YEKÛN	35530
MASRAFLAR: Mezar ve bazı giderler: 1284 guruş Çukadariye: 15 guruş İhzariye: 3 guruş Muhzır başıya: 7 guruş Eşlerin her birine: 500'er guruş		SAHH'ÛL BAKİ	32218 GURUŞ

Babası Mehmed Efendi daha hayatta iken vefat eden İbrahim Efendi'nin mal varlığı, babasına göre farklı bir durum arz etmektedir. Babasının ciddi miktardaki malından erken vefatı nedeniyle istifade edemeyen, ancak 2353 guruş değerinde gündelik eşyası, 150 guruş değerinde birkaç at ve ineği ile 1340 guruş değerinde bir kaç gayr-i menkulü olan İbrahim Efendi'nin asıl birikimi, nakit paraya dayanmaktadır. Ancak 10027 guruş olan bu para, kendi elinde olmayıp, değişik meblağlar olarak 117 kişi üzerinde borç alacağı olarak görünmektedir. Burada borç meblağının yüksek, borç verilen kimselerin sayısının da çok fazla olması, bize İbrahim Efendi'nin bu işten kazanç sağladığını düşündürmektedir. İbrahim Efendi, faizle borç para veriyorsa ki gayr-i menkul sayısının yok denecek kadar az olması ve hatta oturduğu evden başka evinin olmaması da bu düşüncemizi destekler niteliktedir. Dinen faizin haram olmasından dolayı bu iş alenen yapılamayacağı için borç miktarı olarak yazılan bu meblağların anapara mı yoksa üzerine faiz miktarı da eklenecek yazılmış miktar mı olduğunu bilmemiz de güçleşmektedir. Bu arada İbrahim Efendi'nin nakib'ül eşraf kaymakamlığı yapması, çelişik bir durumu da beraberinde getirmektedir. Şayet İbrahim Efendi faizle borç para veriyorsa, seyyidlerin taşradaki en yüksek temsilcisi olarak onlara nasıl bir örnek teşkil ettiği durumu, temsil ettiği makamın manevi hassa-

siyetine karşı sorumluluğu da göz önüne alındığında düşündürücü bir hal almaktadır.

Tablo-II Müderriszâde İbrahim Efendi'nin Terekesi

EŞYA	KIYMET	EŞYA	KIYMET
Müşaf-ı şerif	15 guruş	Cedid keten gömlek	20 guruş
Kakum hervani kürk	100 guruş	...	20 guruş
Şali kaplı sincap kürk	35 guruş	Vaşak kürk	20 guruş
Şali kaplı müstemil sincap kürk	30 guruş	Müstemil kazan (3 Adet)	15 guruş
Defa şali kaplı hervani sincap kürk	40 guruş	Sim beyaz kemer raht ve sim rişme	160 guruş
Şali kaplı hervani kakum kürk	80 guruş	Alaca entari ...	10 guruş
Şali kaplı naşe kakum kürk	50 guruş	Şali cübbe kürk yüzü	8 guruş
Keremsud kaplı karsık kürk	50 guruş	Şali ...	10 guruş
Şali kaplı ... peçe kürk	30 guruş	Müstemil ... sof ferace	10 guruş
Şali kaplı kakum kürk	50 guruş	Bez köhne sarık (3 adet)	15 guruş
Sof kaplı hervani kakum kürk	70 guruş	Beyaz bugasi ...	1 guruş
Keremsud kaplı köhne ... kürk	15 guruş	Sakal tarağı (4 adet)	1 guruş
Çuka kaplı kontuş nafe kürk	30 guruş	Mecmuad divanı	3 guruş
...	15 guruş	Kâğıt (deste: 10)	6 guruş
Sarma tüfek	20 guruş	Sim cedid raht ve rişme	60 guruş
Defa tüfek	10 guruş	Sürmeli çuka haşe	15 guruş
Müstemil kadife yasdık yüzü (10 çift)	50 guruş	Defa çuka haşe ve çömlek ve mînder	10 guruş
Köhne çuka ...	6 guruş	Çuka çadır ve sof (3 adet)	25 guruş
Atik sim saat	10 guruş	Sincap kürk	25 guruş
Müstemil ...	11 guruş	Çuka kaplı ferace nafe kürk	40 guruş
Kemberend kuşak	25 guruş	... kürk	30 guruş
Hamam havlusu	5 guruş	Çuka kaplı nafe ...	15 guruş
Köhne ... ve yeşil sof ferace	11 guruş	Kermesud kaplı siyah kedi cübbe	8 guruş
İstanbul şalı	32 guruş	Mai sof ferace	25 guruş
Kebir ve sağır şiyak makad (2 adet)	20 guruş	Müstemil şiyak yasdık yüzü ve makad (3 adet)	30 guruş
Hamam gömlek ve havlu	5 guruş	Köhne sincap ... kürk	10 guruş
Köhne kazan	4 guruş	Beyaz işleme havlu	4 guruş
... şali cübbe	10 guruş	Köhne mısır hasır	3 guruş
Sim ... çuka ...	100 guruş	Ağaç sandalye	10 guruş
Tire ipliği	2 guruş	Tahta divan ma âlât	3 guruş
Küpe fincanı (7 adet)	2,5 guruş	Sim piştov	30 guruş
Kaliçe seccade	10 guruş	tüfek	15 guruş
Cedid kilim	200 guruş	Kılıç ve harbi	15 guruş
Selanik orta keçe	23 guruş	Sim ...	8 guruş
Selanik orta ...	60 guruş	... bargir	20 guruş
...	3 guruş	Sim fincan zarfı (13 adet)	36 guruş
Çit yorgan (5 adet)	40 guruş	Köhne kadife yasdık (10 adet)	10 guruş
Leğen (2 adet) ve ibrik (2 adet)	5 guruş	Pirinç mangal	27 guruş
Kebir pirinç şamdan (2 adet)	6 guruş	Pandül saat	10 guruş
Kahve ibrikleri	11 guruş	Çit yasdık yüzü (12 adet)	50 guruş
Yemeklik tası	5 guruş	Basma çuka yasdık (17 adet)	30 guruş
Kebir ayna	50 guruş	Avanı nühas kap (3 adet)	30 guruş

Tombak fincanı zarfı ve fincan ve tabak	6,5 guruş	Çuka ... ve yasdık	35 guruş
Beledi yasdık (11 adet)	11 guruş	Sedir minderi ve kırmızı ihram	10 guruş
Piştov ... ve sagir piştov	19,5 guruş	Penbe ...	2 guruş
Defa ...	1,5 guruş	Kahve alati	3 guruş
Ocak demiri ve maşa	2 guruş	Eğer ve pirinç ...	5 guruş
... şişhane	5 guruş	Tahta sandık (3 adet)	6 guruş
Tahta kebir sandık (3 adet)	5 guruş		

ZİMMET	KIYMET	ZİMMET	KIYMET
Der zimmet-i Fahir baş oğlu Dede	81 guruş	Der zimmet-Kasab başı Osman Ağa	124 guruş
Der zimmet-i es-seyyid Mustafa	21 guruş	Der zimmet-i Hisarlı Hekim oğlu	11 guruş
Der zimmet-i Elvani Kahce oğulları	55 guruş	Der zimmet-i mezbur el hac Hasan ve Murad zımmi ve Gelbiya Zımmi	300 guruş
Der zimmet-i Bezirci el hac Hasan	330 guruş	Der zimmet-i Kara keçili karyesinden es-seyyid Himmet	112,5 guruş
Der zimmet-i Gedikli oğlu	100 guruş	Der zimmet-i Oruç oğlu	20 guruş
Der zimmet-i ahali-yi nahiye-yi Bacı	1000 guruş	Der zimmet-i Cimderli Ebu ... Beşe	64 guruş
Der zimmet-i hacılar karyesinden Molla Hasan ve sairleri	114 guruş	Der zimmet-i Şerbetçi zade İsmail Ağa	63 guruş
Der zimmet-i merkurum Molla Hasan	203 guruş	Der zimmet-i Şerbetçi zade Mustafa	46 guruş
Der zimmet-i merkurum Molla Hasan	107 guruş	Der zimmet-i Bacılı Panu oğlu	21,5 guruş
Der zimmet-i merkurum Molla Hasan	600 guruş	Der zimmet-i Karataş karyesinden Pekmezci oğlu	40 guruş
Der zimmet-i Bükdüzlü Haşim oğlu	23 guruş	Der zimmet-i Kara Kadı zade Molla	18 guruş
Der zimmet-i es-seyyid Mehmed Abdülhadi zade Ali Efendi	42 guruş	Der zimmet-i Hadi Beşe es-seyyid Abbas	6 guruş
Der zimmet-i Ekmekçi Ahmed Beşe	30 guruş	Der zimmet-i ... Osman Bey oğlu	15 guruş
Der zimmet-i Kara çavuş ... es-seyyid Abdullah	41 guruş	Der zimmet-i Yuva Karyesinden Musa Bey	125 guruş
Der zimmet-i Balık hisarlı Yakub	56 guruş	Der zimmet-i Karabacak oğlu	33 guruş
Der zimmet-i Hacı Himmet oğlu	37 guruş	Der zimmet-i Çakır oğlu	19,5 guruş
Der zimmet-i ... Celil Çelebi	25 guruş	Der zimmet-i Ekmekçi Dede Beşe oğlu	28 guruş
Der zimmet-i Şıhlarlı es-seyyid Mehmed	45 guruş	Der zimmet-i Kazlıca karyesinden Kul oğlu Mehmed	64 guruş
Der zimmet-i Bacılı Memiş	25 guruş	Der zimmet-i Kışlacıklı Veli Ağa	170 guruş
Der zimmet-i ... oğlu	23 guruş	Der zimmet-i Kara köylü	21 guruş
Der zimmet-i Pir Veli oğlu	30 guruş	Der zimmet-i Memlükü es-seyyid Musa	66 guruş
Der zimmet-i Sincan karyesinden es-seyyid Mehmed	67 guruş	Der zimmet-i Sincan karyesinden es-seyyid Sipahi oğlu	66 guruş
Der zimmet-i ... Memiş Ağa	49 guruş	Der zimmet-i Mumcu Mehmed Beşe	42 guruş
Der zimmet-i Kızılca karyesinden Abdülkadir oğlu	26 guruş	Der zimmet-i Ulanbaşlı Sinan Ağa	54 guruş
Der zimmet-i Kışlacıklı es-seyyid	70 guruş	Der zimmet-i es-seyyid Mehmed	26 guruş

Ömer Ağa		oğlu	
Der zimmet-i kafir ...	30 guruş	Der zimmet-i Abdülkerim Efendi	126 guruş
Der zimmet-i Halhali (?) oğlu Salih	70 guruş	Der zimmet-i Nebi Efendi	175 guruş
Der zimmet-i Sütçü oğlu Ali Bey	82 guruş	Der zimmet-i Makremeci zimmi	60 guruş
Der zimmet-i mütevellî Kara bit	160 guruş	Der zimmet-i Kara köylü Mirza	78 guruş
Der zimmet-i Çakmaklı oğlu Mehmed beşe	30 guruş	Der zimmet-i İstanbullu es-seyyid Süleyman	60 guruş
Der zimmet-i Bacılı es-seyyid Osman	28 guruş	Der zimmet-i Yemişli Osman Ağa	172 guruş
Der zimmet-i Miranoslu Mehmed	21 guruş	Der zimmet-i Bedak Çavuş oğlu	300 guruş
Der zimmet-i es-seyyid İsmail Efendi	360 guruş	Der zimmet-i Kızılca karyesi ahalipleri	255 guruş
Der zimmet-i Havi Ali Baba oğlu	60 guruş	Der zimmet-i Memiş Ağa	45 guruş
Der zimmet-i Bacı karyesi ahalipleri	430 guruş	Der zimmet-i Şaban özü karyesi ahalipleri	168 guruş
Der zimmet-i Kızılca karyesinden Mahmud Ağa	130 guruş	Der zimmet-i Kılıçlar karyesi ahalipleri	121 guruş
Der zimmet-i Tekyenişin İsmail	250 guruş	Der zimmet-i Salih ve neferatları	93 guruş
Der zimmet-i kılıçlar karyesi ahalipleri	121 guruş	Der zimmet-i Salis (?) Karyesinden Hasan Ağa	30 guruş
Der zimmet-i Kahraman zade	21 guruş	Der zimmet-i ... zade	20 guruş
Der zimmet-i Kütükçü es-seyyid Ağa	100 guruş	Der zimmet-i Köse Mehmed oğlu	9 guruş
Müteveffa-yı mezburun validesi zimmetinde bahçe ...	250 guruş	Penbe ... Der zimmet-i Bahçeli mehmed	128 guruş
Der zimmet-i Kara Veli Ahmed	30 guruş	Tüfek Der zimmet-i Kara Mehmed oğlu	15 guruş
Der zimmet-i etba-ı Ömer	17 guruş	Der zimmet-i Ali Çelebi	21 guruş
Der zimmet-i Sakallı oğlu	250 guruş	Der zimmet-i ... oğlu keferre	50 guruş
Der zimmet-i Bünyad oğlu zimmi	100 guruş	Der zimmet-i Ekmekçi Sarı Ahmed	5 guruş
Der zimmet-i Geliş oğlu	7,5 guruş	Der zimmet-i şehirli Habil oğlu	5,5 guruş
Der zimmet-i Hacı Hasan oğlu	33 guruş	Der zimmet-i bahçıvan Mehmed ve Mustafa	30 guruş
Der zimmet-i Kemerçi oğlu Mehmed beşe	20 guruş	Der zimmet-i katip Mustafa Efendi	20 guruş
Der zimmet-i şehirli Emir oğlu Mehmed Çelebi	80 guruş	Der zimmet-i Şaban özü karyesinden Zeynel oğlu	28 guruş
Der zimmet-i bakkal Halil oğlu	9 guruş	Der zimmet-i Ballı hisarlı Yusuf	15 guruş
Der zimmet-i karye-yi mezburda ... Ali Bey Mehmed	28 guruş	Der zimmet-i Hacı Tuğrul karyesinden Hazinedar oğlu	58 guruş
Der zimmet-i Bacılı ... oğlu	40 guruş	Der zimmet-i Bayezid oğlu	25 guruş
Der zimmet-i Hafız zadenin Abdullah	10 guruş	Der zimmet-i Sarı oğlu Güllü Çatır oğulları	21 guruş
Der zimmet-i Baba Yusuf	50 guruş	Der zimmet-i Delüt oğlu keferre	10 guruş
Der zimmet-i Bademli Halil	25 guruş	Der zimmet-i sütçü Hasan oğlu	25 guruş
Der zimmet-i Bezirci oğlu	10 guruş	Der zimmet-i Geldalı Ahmed	30 guruş
Der zimmet-i Şah Veli	78 guruş	Der zimmet-i Yazıcı Mustafa	6,5 guruş
Der zimmet-i Beynamlı Veli	23 guruş	Der zimmet-i ahali-yi kasaba-yı Bala	57,5 guruş
Der zimmet-i Sarı Derzi	72 guruş		
Cariye kıymeti	120 guruş	Der ambar-ı şair	523 guruş
Der ambar-ı hunta (721,5 kile)	1443 guruş	Saman (15 kile)	15 guruş
YEKÛN: 15965 GURUŞ			

Vergi ve Diğer Harcama Giderleri: 2002 Guruş

GENEL YEKÛN: 13963 GURUŞ

GAYR-İ MENKUL	KIYMET
Debbağın mahallesinde menzil	1000 guruş
Bağ der mevzi-i Kurd ini	180 guruş
Menzil arsası	70 guruş
Dükkan arsası	90 guruş

HAYVANAT	KIYMET
Fevk at	60 guruş
Yağız at	20 guruş
Al at	25 guruş
Kara sığır ineği ve dana	25 guruş
... kısarak	20 guruş

Eldeki tereke kayıtlarına göre, en az mal varlığına ve nakit paraya sahip olan aile mensubu olarak es-seyyid Abdullah Efendi görünmektedir. Günlük kullandığı eşyaların bedeli 829 guruş olan Abdullah Efendi'nin, bu eşyaları arasında değeri fazla olmasa da 87 cilt kitaptan oluşan kütüphanesi dikkat çekmektedir. Çeşitli konuları içeren bu kitapların ayrı ayrı isimleri verilmediği için babasından intikal edip etmediğini bilememekteyiz. Yaklaşık 500 guruş değerinde gayrimenkule sahip olan Abdullah Efendi'nin mal varlığını, büyük çoğunluğunu babasından intikal eden 3523 guruşluk hisse oluşturmaktadır (AŞS-169/112). Abdullah Efendi, her ne kadar babasının ölümünden sonra ve kendi ölümünden de üç ay evvel babasının terekesinden kendi payına düşen payı istemediğini şahitler huzurunda söylese de, kendi vefatından sonra eşi Şerife Nesibe kadının talebiyle açılan davada, Abdullah Efendi'nin sağlığında söylediği sözler kabul edilmemiş ve hissesine düşen pay eşine verilmiştir¹¹ (AŞS -170/ 27).

¹¹ Davada Abdullah Efendi'nin hissesi olarak 2000 guruş gösterilmiş ancak kendi terekesinde bu pay, 3523 guruş olarak yazılmıştır.

Tablo-III Müderriszâde Abdullah Efendi'nin Terekesi

EŞYA	KIYMET	EŞYA	KIYMET
Mushaf-ı şerif	5 guruş	Hende şali	45 guruş
Kitab-ı fekadın ve Farisi ve Mecmuat ve Mantık ve Nahudin (87 cilt)	50 guruş	Yorgan (3 adet) kumaş yorgan (1 adet)	26 guruş
Şişhane tüfek	11 guruş	Çiçekli entari ve iplik	6 guruş
Bakır raht	3 guruş	Alaca entari	10 guruş
Pirinç mangal	10 guruş	Atlas kaftan	15 guruş
Nargile tepsisi (2 adet)	2 guruş	Şam alacası kaftan	12 guruş
Kavuk ve sarık	3 guruş	Beyazlı şam alaca kaftan (2 adet)	22 guruş
... ve sağır ayna	5 guruş	Sarık (6 adet)	12 guruş
Mısır hasırı	10 guruş	Tütün çubuğu	20 guruş
Nargile ma sim marpu-cu	22 guruş	Müstemil ihram	1 guruş
Raht ma başlık ve ...	3 guruş	Kakum cübbe kürk	10 guruş
Minder ve haşe ve gömlek	8 guruş	Cübbe sincap kürk	17 guruş
Sim avk kumaş ma kemer	10 guruş	... nafe kürk	35 guruş
Saat	30 guruş	... kürk	25 guruş
Bacak simli	4 guruş	Kilim	2 guruş
Enfiye kutusu ve tömbek	4 guruş	... sincap şaliye kaplı kürk	35 guruş
Farisi elmas altın yüzük	3 guruş	Kakum cüppe kürk	40 guruş
... bacağı simli	7 guruş	Şamedan	3 guruş
Sakal tarağı (2 adet)	3 guruş	... ve sandık	4 guruş
...	3 guruş	Uşak keçesi	12 guruş
... ma âlât	4 guruş	Selanik keçesi	5 guruş
Şali penbeş	10 guruş	Çalar saat	16 guruş
Sim zarf ve tömbek (1 adet) ma fincan ve tepsî	15 guruş	Maksur ayna	2 guruş
Şali ... beyaz	3 guruş	... ve döşek	10 guruş
Çuka çağşır	3 guruş	Yasdık	3 guruş
Halep kuşağı	5 guruş	Tütün ...	5 guruş
Sof çağşır	3 guruş	Defa yorgan bila çarşaf	3 guruş
Çuka ...	20 guruş	Çarşaf (2 adet)	3 guruş
Çuka ... lacivert	15 guruş	Pencere perdesi	5 guruş
Şali cübbe defa	8 guruş	Kilim (5 adet) sof seccadesi	27 guruş
Sof ferace	10 guruş	Perde ve makad baş seccade	20 guruş
Yasdık (7 adet) ve çit minder	27 guruş	Defa Selanik keçesi	8 guruş
Defa ... ve yasdık (12 adet) ve makad (3 adet) ve minder ve çit yasdık (2 adet)	50 guruş	Kaside-i Bürde	1 guruş
Kır at	70 guruş	Keresteci dükkânı der suku Tahta kale	200 guruş
Sebze ve meyve dükkânı der suku mezbur	130 guruş	Nisf-ı helvacı dükkânı	70 guruş

Hırdavat menzili	10 guruş	Pederinden (Müderrişzâde Mehmed Efendi) intikâl eden hissesi	3523 guruş
CEM'AN: 4947 GURUŞ Masraf: 317 Guruş SAHH'ÛL BAKİ: 4633 GURUŞ Hisse-i zevce (Nesibe Kadın): 579 Guruş Hisse-i ibn: 4054 Guruş			

Abdullah Efendi'nin mirastan düşen payı istememesi, ya sağlığında babasından bu hisse miktarı kadar borç aldığını ya da mirastan düşen payı istemeyecek kadar babası ile arasında bir anlaşmazlığının olduğu ihtimallerini akla getirmektedir. Sebep ne olursa olsun bu olay, İslam hukukunda kişinin mirasını reddetse dahi yakınlarının hak olarak bu mirası alabildiğini göstermesi açısından önemli bir örnektir. Abdullah Efendi'nin babasından intikal eden hisse miktarı dışında az bir birikiminin olması, genç yaşta vefat etmesiyle de açıklanabilir. Abdullah Efendi'nin çok genç olduğunu, yine tek eşli ve yaşı küçük tek çocuğunun olmasından da anlamak mümkündür.

Ailede, Mehmed Efendi'nin diğer bir oğlu olan Abdülhamid Molla'nın Ahmed Efendi'den olma torunları Abdurrahman Molla ve Eşref Molla'nın ise, 1844-1845 senelerine ait temettuat kayıtlarına göre, Ankara'nın çeşitli yerlerinde değişik dönümlerde bağ, bahçe, çayırılık, tarla ve bostanlarının olduğu görülmekte fakat ayrıntılı bilgiler bulunmamaktadır (M. NZ. TMT. D. No: 134 s.4-7).

Tablo-IV Müderrişzade Abdurrahman Molla'nın Emlâk ve Arazi Temettuatı

Baba Harmanında Bir Kıta Bakla Bostanı	4 Dönüm
Kazlı (?) Derununda Bir Kıta Çayır	1,5 Dönüm
Timurlu Nam Mahalde Rub Hisse Bahçe	0,5 Dönüm
Hacı Karir Nam Mahalde Nısf Bahçe	5,5 Dönüm
Hatuniye Mahallesinde Ziraî Bağ	6 Dönüm
Kasaba-i Zir'e Tabi Saraycık Nam Köyde Mezru' Sulu Tarla	2 Dönüm
Gayr-i Mezru' Kıraç Tarla	200 Dönüm
1 Senelik Temettuat: 820 GURUŞ	

Tablo-V Müderriszade Eşref Molla'nın Emlâk ve Arazi Temettuatı

Baba Harmanında Bir Kıta Bakla Bostanı	6 Dönüm
Kazlı (?) Derununda Bir Kıta Çayır	1,5 Dönüm
Timurlu Nam Mahalde Bir Kıta Bahçe	0,5 Dönüm
Kabasemer Nam Mahalde Bir Kıta Bahçe	3 Dönüm
Bâlâ'ya Bağlı Kurşunlar Köyünde Bir Kıta Bahçe	2 Dönüm
Bâlâ'ya Bağlı Yabandere Köyünde Bir Kıta ...	10 Dönüm
Sağman Camus İneği	1 Adet
Sağman Koyun	25 Adet
Sağman Tiftik Keçisi	5 Adet
1 Senelik Temettuatı: 970 GURUŞ	

Tablolardan anlaşıldığı üzere, Abdurrahman Molla'nın 219,5 dönümlük çeşitli türdeki arazilerinin bir senelik temettuatı 820 guruş iken, Eşref Molla'nın ise 23 dönümlük arazileri ve 31 baş hayvanatının bir senelik temettuatı 970 guruş yazılmıştır.

Gerek terekelerdeki ve temettuat kayıtlarındaki bilgiler, gerekse aile bireylerine ait münferit davalar, bize Müderriszade'lerin temel gelirlerinde gayr-i menkul alım satımlarının önemli bir yer tuttuğunu göstermektedir¹². Sicillerde sıklıkla karşılaştığımız ve aile bireylerinin çeşitli zamanlarda yapmış oldukları ev ve dükkân alım satımları da bu görüşümüzü doğrular niteliktedir. Daha çok Müderriszade Mehmed Efendi'nin yaptığı bu ev ve dükkân alım satımlarında, Ahmed Efendi ve oğlu Mustafa Efendi ile İbrahim Efendi'nin oğlu olan Mustafa Efendi'nin de isimleri sıklıkla geçmekte olup, az da olsa Mehmed Efendi'nin oğullarının da isimlerinin geçtiği gözlenmiştir (AŞS-130/185, AŞS-133/215-216, AŞS-140/23, AŞS-141/101, AŞS-142/ 67-223). Emlak alım satımı yapan bu kişilerin âyanlık mücadelesi verenlerinden Ahmed Efendi, âyanlık yaptığı 1745 senesinde, Yakub Niâl mahallesinde Satın veledi Acı Musa adlı bir gayr-i müslimden ev alırken, 1768 senesinde görülen bir davada ise, halka 25 bin guruş ödemesi kararlaştırıldığından, elindeki mülklerden bir ev yeri ile birinin altında dükkân olan iki evini 1500 guruşa sat-

¹² Aslında âyan olma sürecinde ve âyanlık döneminde özellikle zorla toplanan vergileri de bu gelirler arasında saymamız gerekir. Ancak ailenin bütün bireyleri âyanlık mücadelesi vermediğinden ve âyanlık dönemlerinin belirli süreler içinde gerçekleştirilmiş olmasından dolayı eklemeyi daha uygun gördük.

mıştır (AŞS-125/160, AŞS-154/39). Ahmed Efendi'nin oğlu Mehmed Efendi ise âyanlık döneminden önce 1750 senesinde Balaban mahallesinde 380'er guruşa iki ev alırken, âyanlık yaptığı dönemlerde ise biri 1758 senesinde diğeri de 1761 senesinde olmak üzere Keyyalin mahallesinden 470, Hatuni mahallesinden ise 2000 guruşa iki ev daha satın almıştır (AŞS-133/215, AŞS-133/216). Mehmed Efendi'nin, yine âyanlık yaptığı dönemde olmak üzere 1756 senesinde İmam Yusuf mahallesindeki bir evini, gayr-i müslim bir kadına satmıştır (AŞS-140/23). Mehmed Efendi'nin, babasına nispeten daha çok emlak almasını, onun daha zengin olmasıyla ve aldığı emlakların âyanlık döneminde sürgün cezası aldığı 1771 senesinden önce olmasıyla açıklayabiliriz.

Zengin olmayla birlikte vakıf kurmanın sıkça görüldüğü her dönemde, birçok kişi ve ailenin yaptığı gibi, Müderriszade ailesi de yaşadıkları dönemde, özel ve genel anlamda vakıf kurmanın getirisinden faydalanmıştır. Ailede bu konuda öncülük eden kişi, ailenin en önemli ismi olan Ahmed Efendi olmuştur. Ahmed Efendi, Ankara'da daha önceden kurulmuş olan Hankâh-ı Kamerüddin medresesi¹³ vakfı hakkında şikâyet ve görüş bildirmek üzere İstanbul'a gitmiş ve vakfa ait iki bâb elvan boyahaneleri ve cenderelerinin, vakfın mütevellisi olan dârussaâde ağası tarafından vakfa yarar sağlayacağı düşüncesiyle, dışarıdan vakıf işlerine aykırı davranışlarda, zimmet ehli, iş bilmez kimselere kiraya verildiğini şikâyet etmiştir. Yapılan incelemelerden sonra 1752 senesinde Hankâh-ı Kamerüddin vakfının yeniden imar ve ihyâsı için Ahmed Efendi vazifelendirilmiş ve vakfa ait yerlerin bir müteveli ile tasarruf edilmesi ve Ahmed Efendi'nin hasmı olan Ankara sakinlerinden Tamgacı Ebubekir ve adamlarının vakfa müdahale etmemeleri konusunda Haremeyn-i Şerifeyn müfettişi Mevlana Mustafa ve Ankara kadısına ferman yollanmıştır (AŞS-136/344).

¹³ Bu medrese, Bend deresi mevkiinde, Hatip suyu kenarında olup, 17. yüzyılın başlarında Kamerüddin Hânkâhı zaviyesi olarak bilinmektedir (Özer Ergenç, XVII. Yüzyılın Başlarında Ankara'nın Yerleşim Durumu Üzerine Bazı Bilgiler, *Osmanlı Araştırmaları I*, İstanbul-1980, s.100).

Ahmed Efendi'nin Hankâh-ı Kamerüddin vakfının yeniden ihyâsı için görevlendirilmesinden sonra, oğlu Mehmed Efendi'nin 1754 senesinde Haremeyn-i Şerifeyn evkafı nazırı olan Beşir Ağa'ya müracaatı ve onun da İstanbul'a bildirmesiyle, Kamerüddin vakfının kitabet ve cibayetine Müderriszade ailesinin dışında kimsenin kâtib ve câbi olmaması hakkında kendisine berat verilmiştir (AŞS-136/343). Bunun yanı sıra, Ahmed Efendi, yine 1752 senesinde sahip olduğu mülklerden, Yakub Niâl mahallesindeki diğer menzilin, Debbağhane mahallesindeki cenderehanesini, Demirciler civarında olan cenderehane ile nalband ve berber dükkânını, Karaoğlan mahallesindeki bir bâb dükkânını, Attarlar çarşısındaki iki bâb dükkânını ve semerciler çarşısındaki muhtabhanesini mahkemede şahitler huzurunda vakfederek, hayatta olduğu sürece vakfın velâyetinin kendisinde olduğunu, kendisinden sonra ise oğlu Mustafa Efendi'nin vakfı yöneteceğini, ayrıca vakıf işlerine dışarıdan kimsenin müdahale ettirilmeyip sadece kendi soyundan gelenlerin ekber ve erşed özelliklerine göre vakıf mütevellisi olabileceklerini de beyan etmiştir (VA. No: 738, s.280, sıra:167). İkamet ettiği evini vakıf dışında tutan Ahmed Efendi, bu evi kendinden sonra gelen oğulları ve onların oğullarının tasarrufuna bırakmıştır. Vakfettiği mallardan ise, cenderehane, boyahane, bezirhane ve değirmenin kira gelirlerini, daha önce imar ve ihyasını üstlendiği Kamerüddin medresesi vakfının müderris, talebe ve görevlilerinin masrafları ile Ankara'daki harap binaların tamirine ayırmıştır.

Müderriszade Ahmed Efendi'nin bu vakfiyesi, sahip olduğu mal varlığı hakkında bilgi vermesi bakımından da önem taşımaktadır. Onun vakfettiği ciddi miktardaki bu emlakının yanı sıra, toplumdaki statüsünü de göz önüne aldığımızda, gündelik kullandığı eşyaları ile sahip olduğu hayvanat ve nakit parasının değerinin de hayli yüksek oranda olduğunu tahmin edebiliriz. Ahmed Efendi'nin ciddi oranda yekün tutan bu taşınmazlarını vakfetmesi, âyanlık yaptığı dönemlerde halka zorbalık yaparak haksız ve fazladan para toplamasıyla her ne kadar bağdaşmasa da, yine de onun hayırsever bir yönünün olduğunu göstermektedir. Ancak,

vakıf kurmanın getirisinin geneline hitabeden bu durum, özelde tamamen farklı bir anlam kazanmaktadır. Şöyle ki, Müderriszade Ahmed Efendi'nin, ileride görüleceği üzere Muslupaşazade Salih Bey'de olduğu gibi malının devlet tarafından zapt edilebilme ihtimalini düşünerek böyle bir yola başvurduğunu düşünürsek, olay farklı bir anlam kazanacaktır. Neticede, düşünce ne olursa olsun, bu vakıfla hem Ahmed Efendi'nin gayr-i menkulleri korunarak kendisinden sonra gelen aile bireyleri için bir güvence olmuş oluyor, hem de bu gayr-i menkullerin bir kısmının gelirlerinin bazı kamu masrafları için harcanmasıyla toplumun menfaati gözetilmiş oluyordu.

Müderriszade ailesinden Ahmed Efendi'den sonra malını vakfeden bir kişiyi daha görmekteyiz ki, o da es-seyyid el-hac Hasan Efendi'dir. Müderris olarak görev yapan ve Ahmed Efendi'nin oğlu olduğunu tahmin ettiğimiz Hasan Efendi, 1816 senesinde mahkemeye başvurarak, Sabuni mahallesinde bulunan Zeynel Abidin Efendi hazretlerinin yaptırdığı cami-i şerifin¹⁴ avlusunda beş bâb hücre ile bir medrese bina ettirerek, her bir hücrede bir talebenin yetişip müderris olması için Ürgüp mahallesinde bulunan bir bâb bezirhanesini, müteveli eliyle kiraya verilerek, kira gelirinin de bu medresedeki talebelere ve sair masraflara harcanması için vakfetmiştir. Vakfın tevliyetini hayatta olduğu süre içinde elinde tutan Hasan Efendi, ölümünden sonra medresede müderris olanların müteveli olmasını da şart koşmuştur (VA. No:580, s.166, sıra No:81).

Toplumun menfaatini gözetlemenin ve halka yardımcı olmanın bir yolu da, mahkemelerde haklı haksız ayırımının tam olarak yapılabilmesini sağlayan ve vicdani yönü yüksek olan şahitlik etmekten geçmekteydi. Özellikle görgü tanığı gerektirmeyen alım satım işleri, veraset meseleleri ve küçük çaplı anlaşmazlıklar gibi durumlarda, olayların çözüme kavuşturulmasında, bölgenin âyan ve eşraf gibi önde gelen isimleriyle,

¹⁴ Zeynel Abidin Cami, bugün Ankara'nın güneyine düşen Öksüzce Mahallesi Kümbet Sokağında bulunmaktadır (İsmail Hakkı Konyalı, *Ankara Camileri*, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara-1978).

herkes tarafından tanınan ve güvenilirliklerine kimsenin şüphe etmediği büyük ailelerin fertlerinin şahitlikleri, davaların hemen sonuçlandırılmasında büyük önem taşımaktaydı. Nitekim birçok bölgeye ait şer'îye sicillerinde kayıtlı olan bu gibi binlerce davada, bölgelerinde isim yapmış ve güven duyulan âyan, eşraf ve büyük aile mensuplarının isimlerini görmek mümkündür. Bu yönüyle baktığımızda, Ankara'nın âyanlık yapmış büyük ailelerinden olan Müderriszadelerin de, gerek âyan olarak ön plana çıkmış fertleri, gerekse ailenin diğer fertlerinin değişik davalarda "şuhud'ül hâl" bölümünde isimlerine rastlamaktayız. Örneğin, âyanlık mücadelesi verenlerden Ahmed Efendi, 1767 senesinde ev satışı ile ilgili bir davada vekillik yaparken (AŞS-152/31), yine âyanlık mücadelesi veren oğlu Mehmed Efendi de, zimmet, tahsilat, menzil alım satımı ve hapislik gibi davalarda şahitler arasında yer almıştır (AŞS-124/65, AŞS-163/70, AŞS-163/95, AŞS-164/69). Ailenin diğer fertlerinden ise, İbrahim Efendi, Mesud Efendi, Ataullah Efendi, Abdülkerim Efendi, Mehmed Emin Efendi ve Abdullah Efendi'nin, menzil alım satımı, anlaşmazlık, muhasebe ve veraset gibi davalarda şahitlik yaptıkları görülmektedir (AŞS-146/78, AŞS-164/16, AŞS-166/103, AŞS-174/142, AŞS-176/178).

Ailenin diğer bireylerinin de, değişik zamanlarda ve birçok farklı konuda şahit olarak görüldüğü belgeleri de dikkate aldığımızda, Müderriszadelerin toplum içinde güvenilir ve saygın bir yere sahip olduğunu söylemek mümkündür. Bu durum, aynı zamanda devletin, güven gerektiren görevleri Müderriszadelere tevcih etmesinde ciddi yararlar sağlamıştır.

2.2 Nakkaşzadeler

Ankara'nın Yenice, Helvalı ve Teke Ahmed mahallelerinde ikâmet eden Nakkaşzâde ailesi, âyanlığın yanı sıra mütesellimlik görevini de elde etmiş bir aile olarak karşımıza çıkmaktadır. Müderriszâdeler gibi seyyid unvanını taşıyan Nakkaşzâdelerin, aile içerisindeki akrabalık

ilişkileri, mevcut bilgilerin kopuk ve dağınık olması nedeniyle, bazı yerlerde sadece tahminlere dayanmaktadır.

İncelediğimiz belgelerde ismine rastlanan ilk kişi Nakkaşzâde es-seyyid el hac Hüseyin Ağa'dır. Hüseyin Ağa'nın ismi, Ankara mütesellimliği yapması nedeniyle bilinmekte olup, bunun dışında bu kişiye dair başka bir bilgiye rastlanamamıştır. Ailede adından en fazla söz ettiren kişi ise Ali Ağa'dır. Uzun bir süre mütesellimlik yapmış olan Ali Ağa, Seyyide Şerife, Fatma ve Gülbûy isimli kadınlarla evlenmiş olup, bu evliliklerinden İbrahim Ağa, Mehmed Ali Ağa, Hüseyin Ağa, Ömer Ağa, Hasan Ağa ve Ahmed isimlerinde altı oğlu ile Fatma, Emine, Dilnihâl, Alime, Rukiye, Ümmühan ve Zeliha adında yedi kızı olmuştur. Ali Ağa'nın ayrıca Sultan isminde bir cariyesi olduğu ve bu cariye-den Süleyman isminde başka bir oğlunun olduğu da bilinmektedir (AŞS-162/ 295). Ali Ağa'nın hakkında bilgi sahibi olunan tek oğlu İbrahim Ağa'dır. Babasından sonra ailede devlet tarafından resmi bir göreve atanan ikinci kişi olan İbrahim Ağa, devlet tarafından sekban başlık görevine atanmış ve bir yıl kadar bu görevi sürdürmüştür. Evli olduğunu bildiğimiz İbrahim Ağa'nın tespit edebildiğimiz tek evladı, Şerife Refia adında bir kızıdır. İbrahim Ağa bu kızını, 1774 yılında acı bir olayla kaybetmiştir. Yaşanılan olayda, kendisi gibi Balâ kasabasının Odabaşı köyünden olan Topoğlu es-seyyid Yusuf isminde birinin zevcesi Seyide Şerife, İbrahim Ağa'nın kızı Şerife Refia'yı, oğlu Ali ile gayr-i meşru ilişkiye sokmak için kocasının evine götürmüş ve burada çıkan arbedede Şerife Refia, kılıç darbeleriyle yaralanmış ve daha sonraki günlerde üzüntüsünden vefat etmiştir (AŞS-162/193). Açılan davada İbrahim Ağa olaydan kendisini sorumlu tutup, kızının katilinin kendisi olduğunu beyan ederek, kimsenin kusurlu olmadığını ve davalardan geri çekildiğini beyan etmiştir. Ancak olay kamu davası cihetiyle devam etmiş ve neticede Ali'nin babası es-Seyyid Yusuf'a ömür boyu kavga ve dövüşten uzak durma cezası verilmiştir (AŞS-162/203). Sonu ölümle neticelenen böyle bir olayda, asıl fail olan Ali'nin, herhangi bir cezaya çarptırılması, bunun yerine babasının ceza alması ve daha da önemlisi kızını

kaybeden İbrahim Ağa'nın davadan çekilmesi biraz düşündürücüdür. Ancak olayın davadan sonraki seyri ile alakalı başka bir bilgiye sahip olmadığımızdan İbrahim Ağa'nın neden böyle bir tutum içinde olduğu tahminlerin ötesine geçememektedir¹⁵.

Belgelerde, Nakkaşzâde ailesinden olup, ancak kimlerle nasıl bir akrabalık ilişkisinin olduğu, ölüm yıllarına göre bakılarak yapılan tahminden öteye geçemeyen iki kişinin daha ismine rastlamaktayız. Bunlardan ilki Ali Ağa'nın kardeşi olduğunu tahmin ettiğimiz Seyyid Mustafa'dır (AŞS-176/ 227). Seyyid Mustafa'nın, birinin ismi bilinmeyen, diğerinin ismi ise Seyyid Salih olan iki oğlu ile Şerife Hatice adında bir kızı vardır. İsmi tespit edemediğimiz oğlunun ise Seyyid Bali Dede, Seyyid Yusuf ve Seyyid Ali adında üç oğlu olduğu bilinmektedir.

Nakkaşzade ailesine mensup olan ve ailede Hüseyin Ağa'nın kardeşi, Ali Ağa'nın amcası olduğunu tahmin ettiğimiz diğer bir kişi de Nakkaşzade Recep'tir (AŞS-153/224). Nakkaşzâde Recep'in, Hafız Mehmed ve Hüseyin Efendi adında iki oğlu olup, bunlardan Hüseyin Efendi'nin müderris olduğunu bilmekteyiz. Ancak bu görevini aktif olarak sürdürdüğüne dair bir bilgi yer almamaktadır. Hüseyin Efendi'nin Şerife Ayşe, Seyda Şerife Hatun ve Rahime Hatun ile olan evliliklerinden, sadece Şerife Ayşe Hatun'dan olan Şerife Hafize isimli bir kızının olduğunu bilmekteyiz.

Ankara'nın itibarlı ailelerinden sayılan Nakkaşzâde ailesinin, bazı fertlerinin tespit edebildiğimiz terekelerindeki dökümlere göre, ailenin Müderriszâdeler kadar zengin olmadığı görünmektedir. Ailenin âyanlık ve mütesellimlik yapmış en önemli ferdi olan Ali Ağa'nın, öldüğünde (1775) terekesindeki mal varlığının yekûnu 7425 guruş olarak görünmektedir (AŞS-162/295). Bu miktarın 175 kuruşunu gündelik eşyaları, 2930 guruşunu gayr-i menkulleri, 3650 guruşunu da değişik cinsteki hayvanat oluşturmaktadır. Ali Ağa'nın bu mal varlığı içinden temel gelir kaynağı-

¹⁵ Yaşanılan bu olay neticesinde çok zayıf bir ihtimal de olsa ya İbrahim Ağa davadan çekilmesi için tehdit edilmiş ya da kızının ölümüne sebebiyet veren Ali'nin dava sonunda alacağı cezanın kendisini tatmin edemeyeceğini bilen İbrahim Ağa, Ali'ye cezasını bizzat kendisi vermek için davadan çekilmeyi uygun görmüştür.

nı, sahip olduğu 2400 guruş değerindeki 800 koyun ile değişik köylerdeki 1200 guruş değerindeki 4 değirmeni oluşturmakta idi.

Tablo-VI Nakkaşzade es-seyyid Ali Ağa'nın Terekesi

Mushaf-Şerif ... 8 adet	20 guruş	Helvalı mahallesinde menzil	1600 guruş
Defa Mushaf-ı Şerif	10 guruş	Oğlu İbrahim Ağa'nın sakin olduğu çiftlik menzili	20 guruş
Diğer oğlu es-seyyid Mehmed Ali Ağa sakin olduğu çiftlik menzili	30 guruş	Diğer oğlu es-seyyid Ömer Ağa'nın sakin olduğu çiftlik menzili	50 guruş
Müstamil beledi yasdık 18 adet Çit minder 2 adet Çit makad 4 adet Kaliçe makad 1 adet Sedir minderleri 4 adet	60 guruş	Defa çit minder 5 adet Döşek 1 adet Yasdık 4 adet Makad 1 adet Sedir minderleri 2 adet Kilim 2 adet Çit müstamil yorgan 2 adet	20 guruş
Hırdavat menzili	20 guruş	Keten şilte 3 adet Çit şilte 3 adet Sagır yasdık 4 adet	30 guruş
Yaldızlı nühas gülâbdan ve buhurdan	3 guruş	Sim fincan zarfı 15 adet Fincan 2 adet	20 guruş
Leğen ve ibrik çifti	8 guruş	Kumaş sofrâ el bezi	6 guruş
Üzengi	3 guruş	Çuka yağmurluk ve başlık	15 guruş
Abdest leğeni	4 guruş	Köhne cübbe kedi kürkü	3 guruş
Kebir çalar saat	15 guruş	Kontuş kürk	30 guruş
Kaliçe makad	5 guruş	Şali kablı sincab köhne çit kürk	30 guruş
Kebir sini	20 guruş	Şali kablı sincab kürk	15 guruş
Sagır Kaliçe 11 adet	55 guruş	Köhne kürk	5 guruş
Kaliçe seccade 2 adet	15 guruş	Cedid bend sarığı 2 adet Müstamil sarık 2 adet	25 guruş
Çit cedid yorgan 8 adet	40 guruş	Avani nühas kase 25 adet	25 guruş
Kaliçe makad	5 guruş	Tahta sandık	3 guruş
Beledi yasdık 16 adet	16 guruş	Defa tahta sandık	3 guruş
Köhne minder ve döşek 11 adet	15 guruş	Kadife yasdık 8 adet Çit yasdık 4 adet	30 guruş
Defa çit minder 3 adet	6 guruş	Cedid minder 3 adet	15 guruş
Sedir minderleri	25 guruş	Sagır ayna	3 guruş
Meksur kılıç	1 guruş	Havlû mekrame 4 adet	
Fanus	2 guruş	Tahta sandık 2 adet	6 guruş
Kebir fener	3 guruş	Kebir ve sagır sini 5 adet	25 guruş
İnan(dizgin) örtüsü 12 adet Sedir minderleri 4 adet Kaliçe makad 2 adet Seccade Çit minder 2 adet	25 guruş	Kırmızı şilte 2 adet Yorgan 4 adet Seccade 1 adet	25 guruş
Köhne kilim 3 adet	6 guruş	Meksur tüfek 2 adet	10 guruş
Vasat kazan 2 adet	15 guruş	Defa Avani nühas kab 12 adet	120 guruş
Tas 4 adet		Pandül saat	20 guruş
Nühas mangal	10 guruş	Mezru' hınta ve kile	60 guruş

Hisar karyesinde asiyab	200 guruş	Kılıçlar karyesinde asiyab	400 guruş
Nenek karyesinde asiyab	200	Odabaşı karyesinde asiyab	400 guruş
Kır at (1 res')	50 guruş	Camus ineği (2 res')	50 guruş
İğdiş Bargir (5 res')	75 guruş	Koyun (800 adet)	2400 guruş
Tay (3 res')	40 guruş	Camus öküzü (2 çift)	80 guruş
Camus ineği (2 res')	50 guruş	Kısrak (13 res')	260 guruş
Kara sığır ineği (3 res')	30 guruş	Kara sığır öküzü (2 çift)	40 guruş
Merkeb (res')	15 guruş		
YEKÛN: 7425 GURUŞ			

Hanımları, oğulları ve kızları arasında, hisse miktarları oranında paylaşılan tereke miktarından, Ali Ağa'nın cariyesi Sultan da, kızlarının hissesi kadar pay almıştır. Ancak Ali Ağa'nın, mahkemede şahitler huzurunda oğlu Süleyman'ı, ölmeden iki sene evvel azad edip, verasetine ortak ettiğini söylemesine rağmen, Süleyman'a pay verilmemesi dikkat çekicidir (AŞS-162/21).

Ailenin ilmiye sınıfına mensup tek ferdi olarak görünen ve 1768 senesinde vefat eden Hüseyin Efendi'nin ise, 74 guruşunu kitaplarının, 210 guruşunu gündelik ev eşyalarının ve 894 guruşunu da gayrimenkullerinin oluşturduğu toplam 1269,5 guruşluk bir terekesinin olduğu görülmektedir (AŞS-153 /224). Sahip olduğu gayr-i menkul sayısının az olması ve terekesinin değerinin düşük olması, onun ölene kadar müderrislik yaptığını ve gelir getirecek başka bir işle uğraşmadığını düşündürmektedir.

Tablo-VI Nakkaşzade Hüseyin Efendi'nin Terekesi

Mushaf-ı şerif	3 guruş	Evrak-ı Perişan	2 guruş
Kitab-ı Vusile	10 guruş	Kitab-ı Mev'ize	1 guruş
Kitab-ı Kadı Beyzavi Cild: 2	15 guruş	Menzil der mahalle-i mezbur	400 guruş
Kitab-ı Buhari-yi Şerif Cild: 5	20 guruş	Bakkal Dükkânı der mahalle-i Bazar-ı Ganem	250 guruş
Kitab-ı Cami-i Nukul	8 guruş	Bağ der Mevzi-i Ayrancı	150 guruş
Kitab-ı Multeka	4 guruş	Nukud der Kese	94 guruş
Kitab-ı Kahsetani	10 guruş	Baş açuklu nafe kürk	10 guruş
Na't-ı Ehteri	5 guruş	Çuka kuzu kürk	10 guruş
Kitab-ı Mesabih	3 guruş	Beyaz çuka cübbe	4 guruş
Kitab-ı Hayvet-i Hayevan	2 guruş	Köhne boğazı kılı kuzu kürkü	4 guruş
Kitab-ı Nahve	3 guruş	Köhne sof ferace	6 guruş

Kitab-ı Menari İbn-i Malik	2 guruş	Timur ...	4 guruş
Defa Nıf-ı Beyzavi Cild: 1	10 guruş	Köhne şali entari ve çağşır	3 guruş
Kitab-ı Muhtasır-ı Müntheha	5.5 guruş	Köhne cübbe kürk	4 guruş
Kitab-ı Şer'ia	1.5 guruş	Köhne çuka ferace cübbe	4 guruş
Kitab-ı Serdi el-Şeria	3 guruş	Poşu	2 guruş
Kitab-ı Halli	3 guruş	Simedan	1 guruş
Kitab-ı Ale'l Kadir	1.5 guruş	Fanus	1 guruş
Kitab-ı Tarikiye	3 guruş	Kebir sini	11 guruş
Kitab-ı Mişkat'ül Enver	1 guruş	... saat	10 guruş
Kitab-ı Mirzacan	1.5 guruş	Köhne sağır sade ve hali entari	4 guruş
Defa Mirzacan maa İsbat-ı Vacib	3 guruş	Çit yorgan yüzü ve bohça	2.5 guruş
Kitab-ı Münazaa	0.5 guruş	Tahta sanduk	2 guruş
Kitab-ı Muhammediye	5.5 guruş	Cedit kilim	5 guruş
Kitab-ı Cevahim-i Erbain	1 guruş	Köhne kilim	3 guruş
Kitab-ı Kudduri	0.5 guruş	At gömleği	1 guruş
Kitab-ı Minhace'l ağabeydin	2 guruş	Köhne çit minder ve döşeği	5 guruş
Kitab-ı Camii	3 guruş	Kavuk ve sank	5 guruş
Tefsir-i Amme	0.5 guruş	Köhne kilim ve yasdık	10 guruş
Kitab-ı Minhacü'l Müzkirin	1 guruş	Defa köhne yasdık adet: 3	2 guruş
Kitab-ı Netaici ve Misbah	2 guruş	Defa köhne sank adet: 5	3 guruş
Kaside-i Bürde Şerhi	0.5 guruş	Defa çit minder	2 guruş
Kitab-ı Fakih Ebu'l Leys	1.5 guruş	Sağır köhne sadır minderi adet: 8	4 guruş
Sağır köhne kilim ve kaliçe	12 guruş	Leğen ve ibrik	3 guruş
Su tası	2 guruş	Kazgan	2 guruş
Kahve ibriği	2 guruş	Defa leğen ve ibrik	3 guruş
Avani ...	20 guruş	Kebab taşı ve taba ve maşa ve ...	5 guruş
Sağır ... anbanı adet: 2	5.5 guruş	Hırdavat tabhane	3 guruş
Kahve fincanı	3 guruş	Defa kahve ibriği	1 guruş
Hırdavat menzili	20 guruş	Resm-i kismet	32.5 guruş
YEKÜN: 1269,5 GURUŞ			

Nakkaşzade ailesinin hakkında çok fazla bir bilgiye sahip olmadığı-mız fertlerinden bir diğeri Seyyid Salih olup, sahip olduğu 163 guruşluk terekesiyle ailenin belki de en az mal varlığına sahip mensubu olarak karşımıza çıkmaktadır (AŞS-176/227). 100 guruş değerindeki evinden başka bir kaç parça gündelik eşyası olan Seyyid Salih'in, terekesi de hanımı, kız kardeşi ve ismini bilmediğimiz erkek kardeşinin üç oğlu arasında paylaştırılmıştır.

Tablo-VI Nakkaşzade Seyyid Salih'in Terekesi

Ahi Hacı Murad mahallesinde menzil	100 guruş
Köhne kürk ve şalvar ve entari	4 guruş
Bargır	30 guruş
Kılıç	10 guruş
Yorgan, döşek, minder, yasdık	10 guruş

Sahan (2 adet), tabak, tas ve tencere	4 guruş
Hırdavat menzili	5 guruş
YEKÜN : 163 GURUŞ	
GİDER : 38 GURUŞ	
SAHH'ÜL BAKİ : 125 GURUŞ	

Ankara'nın büyük ailelerinden olan Nakkaşzade ailesinin hiçbir ferdi, gerek kendi ailesinin nesli için gerekse toplumun yararlanması için vakıf işine girmemişlerdir. Aileden hayırseverlik adına sadece es-seyyid Ali Ağa'nın oğlu es-seyyid İbrahim Ağa, kendi yaşadığı yer olan Odabaşı köyünde 1791 senesinde bir cami yaptırmıştır (AŞS-177/273).

Halkın güvenilirliğini kazanmada ve toplum içindeki statünün devamını sağlamada önemli bir etken olan şahitlik konusunda ise, ailenin bazı isimlerini görmekteyiz. Mesela, Hasan Efendi, Salih Efendi, ve es-seyyid Ali Ağa'nın değişik senelere ait alacak verecek, arazi ve vekalet gibi davalarda isimlerine rastlamaktayız (AŞS-129/107, AŞS-151/257, AŞS-172/126).

2.3. Muslupaşazadeler

Ankara'da âyanlık mücadelesi veren ailelerden bir diğeri de Muslupaşazadeler olmuştur. Vermiş olduğu âyanlık mücadelesiyle ailenin ismini ön plana çıkartan ve ailede isminden en fazla söz ettiren kişi ise Muslupaşazade Salih Bey'dir. Babasının kim olduğunu kesin olarak bilemesek de, 1702 senesine ait bir belgede sadece ismi geçen zahir'ül kuzat Muslupaşa oğlu Mehmed Bey'in olabileceğine yaşadıkları yıllar göz önünde bulundurarak ihtimal verebiliriz (AŞS-80/653). Bu kişinin Salih Bey'in babası olsun veya olmasın, isminin önündeki "zahîru'l-kuzât" unvanına bakarak, ailenin tıpkı Müdderriszadelerde olduğu gibi ilmiye sınıfına dahil olduğunu söylemek mümkündür. Ancak daha sonraki belgelerde isimleri geçen ailenin hiçbir ferdinde böyle bir unvana rastlanmamaktadır.

Hanımının veya hanımlarının isimlerini bilemediğimiz Salih Bey'in Yahya Bey, Ömer Bey, Ahmed Bey, Mehmed Bey¹⁶ (Paşa) (AŞS-137/77), Osman Bey (AŞS-162/60) ve Mehmed Emin Bey adlarında altı oğlu ve Hatice adında bir kızı vardır. Annesinin adı Nimetullah olan Salih Bey'in, 1745 senesinde İstanbul'da vefat eden İbrahim Bey isminde bir de kardeşi bulunmaktadır. İbrahim Bey'in bilebildiğimiz tek oğlu ise, Bahşılı köyünde yaşayan Muslu oğlu es Seyyid Hasan'dır (AŞS-174/135). Bu arada Ankara mütesellimliği de yapmış olan ve hakkında fazla bir bilgi edinemediğimiz Muslu oğlu Mustafa'nın, yaşadığı yıl itibariyle Salih bey'in diğer bir kardeşi olabileceği de düşünülmektedir (AŞS-125/288). Salih Bey'in oğullarından Mehmed Bey, paşalık derecesine kadar yükselerek Niğde livası mutasarrıflığı yaparken, âyanlık mücadelesi ile ön plana çıkan tek oğlu ise Muslupaşazade Osman Bey olmuştur.

Moslupaşazade ailesinde çok ciddi oranda menkul ve gayr-i menkule sahip olan tek kişi Salih Bey olmuştur. Müderriszadelerin ve Nakkaşzadelerin tüm mal varlıklarının toplamından bile çok daha fazla miktarda servet sahibi olan Salih Bey'in, sahip olduğu mal varlığının dökümünü tereke kayıtlarından (AŞS-123/255) ve baş muhasebe muhallefâtı halifesine kayıtlı muhallefâtından (DBŞM.MMF-13607) ayrıntılı bir şekilde görebilmekteyiz. İlki Salih Bey'in öldüğü tarih olan 1744 senesinde tutulan kayıtlarla, 1802 tarihli ikinci kayıt arasında bazı farklılıklar dikkat çekmektedir. 1744 senesindeki kayıtlarda tüm mal varlığının değeri 78792 buçuk gurusu iken, 1802 tarihli ikinci kayıttaki rakam sahip olduğu bazı mallarının değerleri yazılmadığı halde 320267 gurusu olarak görünmektedir. Asıl ikamet yeri Murtazabad kazasına bağlı Mirgazi köyü olan Salih Bey'in, gayr-i menkul olarak bu köyde bir ev ve çiftliği olup diğer gayr-i menkullerinin tamamı Ankara başta olmak üzere civardaki köy ve kazalara dağılmış durumdadır. Ankara'nın Tüllüce mahallesinde "saray" diye tabir olunan büyük bir konağı olan

¹⁶ 1784 senesinde vasilik üzerine görülen bir davaya ait belgede, Mehmed Beyin eşinin Rahime Kadın, oğlunun ise Ebu Bekir olduğu görülmektedir. Ancak, Salih Bey'in oğullarından Mehmed Bey 1726 senesinde öldüğünden, belgede adı geçen kişinin aslında Salih Bey'in diğer oğlu Mehmed Emin Bey'in olma ihtimalini düşündürmektedir (AŞS-173/158).

Salih Bey'in, aynı zamanda şehrin değişik yerlerinde 54 dükkânının olduğunu görmekteyiz. Murtazabad, Yabanabad ve Çubuk kazalarında toplam 12 kıt'a çiftliği ve atları hariç 187 adet büyük baş, 13 bin küçük baş hayvanının olması ise bize gelir kaynaklarının kira, toprak ve hayvancılık şeklinde farklı alanlardan olduğunu göstermektedir. Bunların yanı sıra çeşitli kişilerden 72 bin guruş alacağı, 167 bin guruşluk zahiresi ve değeri belli olmayan dört değirmeni olan Salih Bey'in, terekesinin en dikkat çekici tarafı, sahip olduğu sekiz cariyesi ve altısı Rus asıllı 13 kölesinin olmasıdır. Hepsisi Müslüman olan bu cariyeye ve kölelerin Salih Bey'in ölümünden sonra azad edilip edilmedikleri ise bilinmemektedir.

Tablo-VII Muslupaşazade Salih Bey'in Terekesi (1774)

Saray der mahalle-i Tüllüce	2000 guruş	Fevkâni ve tahtani oda ve ahur ve samanlane ve derununda ve ittisalinde kâin terzi ve berber ve bakkal ve tekneci dekâkini Müstemil hane-i cedit der mevzi-i ...	4000 guruş
Tiftik boyacı ve etmekçi (1 adet) ve börekçi (1 adet) ve nalband (1 adet) ve kassab (1 adet) ve tamir olunacak dekâkin (3 adet) der mevzi-i mezbur:	1500 guruş	Kahvehane ve ittisalinde vaki bakkal ve kassab dükkânı der suk-u kassablar	600 guruş
Defa' kassab dükkânı der suk-u mezbur	200 guruş	Tekneci dükkânı (1 adet) der suk-u mezbur	50 guruş
... der karib suk-u mezbur	200 guruş	Mahmud Paşa-yı vali evkafında vaki dükkân der suk-u tabakçıyan	210 guruş
Haffaf dükkânı ve nalçacı dükkânı der suk-u haffaflar	200 guruş	Arasta sukunda dükkân 14 oda ve bir mahzenli rub' hisse	125 guruş
Bezirhane der mahalle-i İğneci	450 guruş	İsa Bey evkafında kâin fevkâni kahvehane (1 adet) ... etmekçi (1 adet) dükkânı ve oda (2 adet):	500 guruş
Hınta der anbar kil-i Ankara	545 guruş	Tosbağı çiftliği ve menzil ve asiyab der kaza-i Çukurcak	500 guruş

EŞYA	KIYMET	EŞYA	KIYMET
Kadife yasdık (8 çift)	96 guruş	Makad (2 çift)	10 guruş
Balya (2 çift)	12 guruş	Beledi yasdık (7 çift)	25 guruş
Orta Selanik keçesi	40 guruş	Müsta'mil orta kalıçesi	25 guruş
Sagır halıçe	2 guruş	Kebir ve sagır sadır minderi	20 guruş
Sedir minderi (4 adet)	40 guruş	Şamdan	1,5 guruş
Manisa alacası kebir ve sagır makad	10 guruş	Köhne kapu perdesi ve ocak demürü	3 guruş
Kumaş dolap perdesi	3 guruş	Kilim	3 guruş
Kıbrıs seccade	5 guruş	Kebir sini	25 guruş
Sof seccadesi	30 guruş	Keçe ve ateş tabası	1 guruş
Çuka makad-ı kebir ve sagır	80 guruş	Defa kebir sini	50 guruş
Çalar saat	50 guruş	Leğen	2 guruş
Şiyak kapu perdesi	5 guruş	Köhne kilim	12 guruş
Çit yorgan	30 guruş	Beledi yasdık (9 çift)	45 guruş
Kadife Bursa yasdığı (7 çift)	42 guruş	Cibit pencere perdesi (4 adet)	4 guruş
Sim gülabdan ve buhurdan	20 guruş	Sadır minderi	25 guruş
Kemayar sim leğen ve damlık	20 guruş	Şamdan	1,5 guruş
Kınlı şamedan	4 guruş	Kapu perdesi	6 guruş
Kebir ve sagır şiyak makad	40 guruş	Pirinç müşebbet mangal ma tahta	50 guruş
Kilim ve kalıçe seccade	5 guruş	Kilim	6 guruş
Kıbrıs yasdık	30 guruş	Kebir orta acem kalıçesi	40 guruş
Kıbrıs makadı	25 guruş	Kadife yasdık	25 guruş
Kebir ve sagır sadır minderi	30 guruş	Beledi yasdık : (5 çift)	25 guruş
Defa pencere perdesi	6 guruş	Sadır minderi	25 guruş
Sagır şamedan	1 guruş	Kebir ve sagır müstemel makad	16 guruş
Sagır pirinç ateş tabası ve maşa	1,5 guruş	Makad	4 guruş
Billur bardak ve kase	3 guruş	Kilim	8 guruş
Ocak yaşmağı	3 guruş	Demür minkal	5 guruş
Köhne ihram	4 guruş	Akçe tahtası ve şamedan	1,5 guruş
Kebir ve sagır pirinç şamedan	6 guruş	Tencere ve maşa	4 guruş
Ocak demürü	5 guruş	Pencere perdesi	5 guruş
Beledi döşek	20 guruş	Ocak sacağı	1 guruş
Beledi yasdık	15 guruş	Kapu perdesi	5 guruş
Köhne çuka dolama	12 guruş	Sedir minderleri	12 guruş
Kebir Abdest leğeni ve ibrik	6 guruş	Beledi yasdık ve makad	12 guruş
Çuka kapu perdesi	3 guruş	Makad	13 guruş
Demür ayakcak ve maşa	3,5 guruş	Şeker	8 guruş
Köhne kilim	1,5 guruş	Şem-i asel	20 guruş
Sumat meşini	3 guruş	Gümüüslü eğer	30 guruş
Sofra bezi ve acem mendili	12 guruş	Köhne Selanik keçesi	15 guruş
Kemik ve ağaç kaşık	6 guruş	Şeker ve gülbeşeker	2 guruş
YEKÜN: 12701,5 GURUŞ			

Mir-i Merkurumun Ayaş Kazasında vaki olub kaza-i mezbur kadısı Mustafa Efendi'nin tahrir eylediği nukud ve raht ve sair eşya defteridir ki, ber vecchi ati zikr olunur.

EŞYA	KIYMET	EŞYA	KIYMET
Kemiyar yaldızlı kemer raht ma raşme	50 guruş	Kebir haydari raht ve yaldızlı raşme	100 guruş

Doluca ... raht ve raşme	50 guruş	Matla uçkur	65 guruş
Sim gaddare	60 guruş	Matla yağlık (67 adet)	67 guruş
Sim topuz	60 guruş	Duhan kesesi	8 guruş
Sim kılıç	30 guruş	Sakız kesesi	8 guruş
Balgami hançer	20 guruş	Fes	1 guruş
Sim hançer ve bıçak	30 guruş	Şami sof	170 guruş
Balık dişi hançer bıçak	20 guruş	Puşi	3 guruş
Simaver minder	10 guruş	Kemer Mesud hilali	12 guruş
Sim palaska	20 guruş	Peşkir	15 guruş
Puştu	30 guruş	Çuka fera'	8 guruş
Sagır haydari raht	30 guruş	Gömlek (25), defa ayak donu (38), defa ayak donu (24), defa gömlek (24)	200 guruş
Defa haydari raht	30 guruş	Altun saat	80 guruş
Sim kılıç	220 guruş	Pandol saat	20 guruş
Sim gaddare	80 guruş	Müştemil şemsiye	2 guruş
Şeşhane tüfenk (3 adet)	180 guruş	Sim mızrak topu	10 guruş
Kaval tüfenk (1 adet)	30 guruş	Sim divit	40 guruş
Defa şeşhane tüfenk (2 adet)	55 guruş	Sim kahve ibriği	20 guruş
Kaval tüfenk (8 adet)	130 guruş	Sim tozluk	10 guruş
Filinta tüfenk (1 adet)	10 guruş	Sim kakma rikab	16 guruş
Şeşhane tüfenk	30 guruş	... basması yasdık	3 guruş
Kaval tüfenk	35 guruş	Çuka kebir seccade	15 guruş
Tüfenk (15 adet)	110 guruş	Şiyak seccade	2 guruş
İşli ocak perdesi	10 guruş	Matla Abdest makrafası	40 guruş
İşli kırmızı atlas makad	50 guruş	Beyaz sadelik bezi	2 guruş
Sim işli kapu perdesi	30 guruş	Sarı (28 adet)	130 guruş
Çuka sim seccade	15 guruş	Altun ... yemeni	5 guruş
Çuka seccade	10 guruş	Tesbih	5 guruş
Çuka kumaş kakım kemer kese	20 guruş	Nâf tesbih	10 guruş
Beyaz yasdık ve makad	3 guruş	Sim şiş	5 guruş
Has makad	3 guruş	Şami satır	30 guruş
Has makad	3 guruş	Defa tüfenk	30 guruş
Kilim	80 guruş	Altun ve beyaz fafuri	40874 guruş
Müştemil yorgan ve yasdık	40 guruş		
Der zimmet İbrahim Bey	1000 guruş	Sagır gürcü cariyesi benam Asiye	100 guruş
Bargir (16 res')	160 guruş	Rus sagır gulam benam Yusuf	100 guruş
Kalmak sagır gulam benam Salim	100 guruş	Nukud ve eşya ve der zimmeti İbrahim Bey	
CEM'AN YEKÜN: 45411 GURUŞ			

Mir-i merkumun liva-i mezburda kain adet ve kıymaları tarafımıza ihbar olunan çiftlikler ve derunlarında mevcut olan devvab ve mevaşi ve Hintta defteridir ki ber vechi ati zikr olunur.

Mir gazi çiftliği dimekle arif çiftlik ve menzil ve eşya ve camus öküzü (12 çift)	5000 guruş	... çiftliği der kaza-î mezbur	100 guruş
Çomu (?) çiftliği der kaza-î Murtazaabad	500 guruş	... çiftliği	100 guruş

Otac çiftliği der kaza-îmezbur	200 guruş	Kara bozan çiftliği der kaza-îmezbur	100 guruş
Yere giren çiftliği der kaza-îmezbur	200 guruş	Kılıçlar ma Almut çiftliği der kaza-îmezbur	150 guruş
İlyadil (?) çiftliği ve menzil ve öküz (8 çift)	100 guruş	Aygırcı (?) çiftliği der kaza-î Çubukabad	150 guruş
İç viran çiftliği (der kaza-î Şorba) ve menzil ve camus öküzü (10 çift)	1000 guruş	Çubuk çiftliği ve menzil der kaza-îmezbur	250 guruş
Kemer bükü çiftliği der kaza-îmezbur	500 guruş	Meyve yükü çiftliği der kaza-î Yabanabad	150 guruş
Sirkeli çiftliği der kaza-îmezbur	80 guruş	Onbeş çiftliği ve menzil ve camus öküzü (3 çift)	500 guruş
Kısrak (rus' 30)	600 guruş	Camus ineği (39 adet) ve düğe (9 adet) ve kara sığır ineği (20 adet)	1000 guruş
Deve (27 adet)	2000 guruş	Katır (res' 6)	300 guruş
Hınta keyl	2470 guruş	Ağnam (2000 adet)	4000 guruş
Hizmetkâr bargiri (17 adet)	300 guruş	Mir-i merkumun kendi atlarından ancak 4 res' atı ahz olunub ol dahi amel mande olmağla	300 guruş
YEKÛN: 20680 GURUŞ			
MİN HAYS'ÛL MECMU' CEM'AN YEKÛN: 78792,5 GURUŞ			

Salih Bey'in idam edilip sahip olduğu mal varlığına da devlet tarafından el konulması, varislerinin cüz'i bir miktar dışında kalan bu büyük servetten istifade etmesini engellemiştir. Gerekliğinde âyanların mahalli otoritelerinden gerek idari, gerek askeri ve gerekse türlü biçimlerde faydalanıp, onlar ölünce âyanlıklarını bir nevi suç sayılması ve sağlıklarında onları ya cezalandıramadığı veya cezalandırmak işine gelmediği için ölümlerinde muhallelâfına el koyarak cezayı infaz etme anlayışı ve icraatı içinde olan devlet (Cezar:1986:49), Salih Bey'in malına da el koyduktan sonra 8120 guruş değerindeki nakit, emlak, çiftlik ve eşyasını varislerine verilmek üzere bırakmıştır (AŞS-152/188). Ölümünden hemen sonra yazılan terekesindeki toplam mal varlığı değerinin yaklaşık % 10'una tekabül eden bu miktar, Salih Bey'in ölmeden evvel bazı nakit ve eşyasını saklaması ve gizlice emanete bırakmasından dolayı doğal olarak düşük olmuştur¹⁷.

¹⁷ Salih Bey'in 1802 tarihli muhallelafatı muhtemelen bütün mallarının tamamen tespit edilmesiy-le düzenlenmiştir. Nitekim 1744 tarihli terekesinden olmayan fakat 1802 tarihli defterde kayıtlı çok sayıda dükkân, çiftlik zahire ve hayvanatın yanı sıra Salih Bey'in firarı sırasında oğulları tarafından Ayaş müftüsüne emanet olarak teslim edilen yüksek değerde çok sayıda ev eşyası ile atlar bulunmaktadır (AŞS-128/275).

Muslupaşazade ailesinde, Salih Bey'den sonra hiç kimsenin bu kadar yüksek değerde malı olmamıştır. Nitekim oğlu Yahya Bey'in ölümünden sonra (1754), kardeşleri arasında pay edilen terekesinden Murtazabad ve Çubuk kazalarında birer çiftliğinin, bir evinin, ağaçlık bir miktar arazisi ile bir at ve bir miktar zahiresinin olması ile (AŞS-137/77), 1745 yılında vefat eden kardeşi İbrahim Bey'in ise Murtazabad, Ayaş ve değişik mahallerde bazı mülklerinin olması bunu doğrular nite-liktedir (AŞS-124/ 220).

Salih Bey'den dolayı çok zengin olan Muslupaşazade ailesinin, Salih Bey'in idam edilerek öldürülmesiyle hemen hemen bütün malların devlet tarafından zapt edilmesi, ailenin ondan sonra gelen diğer bireylerinin eğer düşünce olarak varsa bile bir vakıf kurmasını engellemiştir. Ancak ailenin en önemli ismi olan Salih Bey, sağlığında ikamet ettiği Murtazabad kazasının Mir gazi köyünde bir cami yaptırıp ve bu cami için bir de vakıf kurarak, hayırseverlik yönünün olduğunu da göstermiştir. Ayrıntıları hakkında fazla bir bilgiye sahip olmadığımız vakfa, bakması için 1753 senesinde caminin imamı Abdullah, günlük beş akçe ile vazifelendirilmiştir (AŞS-134/389).

3. Sonuç

Osmanlı Devletinin hemen her bölgesinde var olan ve bunlardan bazılarının buldukları yerlerde âyanlık mücadelesi verdiği servet sahibi büyük ailelerin Ankara ayağını Müderriszadeler, Nakkaşzadeler ve Muslupaşazadeler oluşturmaktadır. Bu ailelerden en büyüğü olarak ve aile soyları hakkında en fazla bilgiye sahip olunan aile, Müderriszadeler gelmektedir. Ailenin soyunda seyyidlik unvanının olması, kadılık görevini yapanların olması, ilimle uğraşanların sayısının fazla olması ve âyanlık için kişisel mücadele edenlerin sayısının daha fazla olması, ailenin toplum içerisindeki güç ve itibarını arttıran etkenlerin başında gelmektedir. Nakkaşzadeler ve Muslupaşazadeler'de de ilmiye sınıfına mensup kişiler olmasına ve âyanlık mücadelesine girenlerin olmasına

rağmen bunların hem sayılarının az olması hem de haklarında daha az bilginin olması, onları bu yönüyle Müderriszadeler'in gerisinde bırakmıştır. Bazı davalarda ailelere mensup bireylerden şahitlik ve bilirkişilik yapanların olması, bu ailelerin toplum içinde saygın ve güvenilir olduklarını göstermesi bakımından önemlidir.

Sahip olunan servet bakımından bakıldığında Muslupaşazadeler öne çıkarken, Müderriszade'ler ve Nakkaşzade'ler bu ailenin gerisinde kalmışlardır. Ailenin tek bireyinden gelen ve diğer iki ailenin sahip olduğu servetin toplamının beş katı miktarı servete sahip olan Muslupaşazadeler'in bu servetini daha çok gayr-i menkul, kira geliri, ekilebilir toprak ve hayvancılık oluştururken, Müderriszadeler'in serveti ev ve dükkânlardan oluşan gayr-i menkuller ve bunların alım satımından elde edilen nakit paraya dayanmaktadır. En az servete sahip olan Nakkaşzadeler'in ise bu servetlerini daha çok kişisel gündelik eşyalar gayr-i menkuller ve hayvancılık oluşturmaktadır. İtibar ve âyanlık için verilen kişisel mücadele bakımından Müderriszadelerin ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Nakkaşzadeler ise hem servet hem de itibar bakımından bu iki ailenin biraz daha gerisinde kalmaktadır. Ayrıca, zenginlik bakımından önde gelen Muslupaşazadeler'in ve Müderriszadelerin, vakıf müesseseleri kurdukları da görülmektedir.

KAYNAKÇA

Bayramoğlu, Fuat, *Hacı Bayram-ı Veli*, C. I-II, Ankara-1983.

Cezar, Yavuz, "Bir Ayânın Muhallefatı: Havza ve Köprü Kazaları Ayânı Kör İsmail oğlu Hüseyin", *Belleten*, XLI/161, 1977, s.41-78.

Erdoğan, Abdülkerim, *Unutulan Şehir Ankara*, Akçağ Yayınları, Ankara-2004.

Ergenç, Özer, *XVI. Yüzyılda Ankara ve Konya*, Ankara Enstitüsü Vakfı Yayınları, Ankara-1995.

_____, "Osmanlı Klasik Dönemindeki Eşraf ve Âyan Üzerine Bazı Bilgiler", *The Journal of Ottoman Studies*, III (Osmanlı Araştırmaları III), İstanbul 1992, s.110-111.

_____, "XVII. Yüzyılın Başlarında Ankara'nın Yerleşim Durumu Üzerine Bazı Bilgiler", *Osmanlı Araştırmaları I*, İstanbul-1980.

Kılıç, Rüya, *Osmanlıda Seyyidler ve Şerifler*, Kitap Yayınevi, İstanbul-2005.

Koç Gülçin, "Sadullah Efendi'nin İlm-i Nücûm Kaynaklarından Tanzimat Ankara'sına Bir Katkı", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S.24 Güz-2008. s.369-392

Konyalı, İsmail Hakkı, *Ankara Camileri*, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara-1978.

Özkaya, Yücel, *Osmanlı İmparatorluğunda Âyanlık*, TTK-Ankara 1994.

Süreya, Mehmed, *Sicill-i Osmani*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları,1996.

Arşiv Belgeleri

Milli Kütüphane Mikro Film Arşivi-Ankara Şer'îye Sicilleri: 80, 123, 124,125,128,129, 130, 133, 134, 136, 140, 141, 142, 146, 151, 152, 153, 154, 155, 162, 163, 164, 166, 168, 169, 170, 172, 174, 176, 177, 178, 179, 184 Numaralı Defterler.

Maliye Nezareti Temettuat Defteri No: 134 (1260-1261)

Cevdet Dahiliye No: 10780-14125

Bâb-ı Defteri Baş Muhasebe Muhallefât Halifesi (D.BŞM.MHF) sene 1216 No: 13607

Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi (VGMA) : No: 580-738

Dr. Mustafa Kaya: 1973 Ankara doğumlu. Gazi Üniversitesi Tarih Bölümü'nden 1996 yılında mezun oldu. Yüksek Lisans çalışmasını, 2000 yılında Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde, Doktora çalışmasını da 2008 yılında Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yaptı. Hâlen Manisa Celal Bayar Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünde Arş. Gör. Dr. olarak görev yapmaktadır.